

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA EVROPSKÉHO PRÁVA

téma diplomové práce:

HORIZONTALNÍ KARTEL

vedoucí diplomové práce:

Prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc.

dipomant: **Kristýna Malíková**
ročník: pátý
rodné číslo: 796226/0218
bytem: Klapálkova 2245/15,
149 00 Praha 4 Chodov

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne: *25.06.2008*.....

Kristýna Malíková
.....
Kristýna Malíková

O b s a h :

0. stručný nástin práce	str. 01
1. horizontální kartel: definice	str. 04
1.2. shrnutí definice horizontálního kartelu	str. 06
2. základní východiska článku 81 (1) Smlouvy o založení Evropského společenství	str.06
2.1. základní pojmy.....	str. 07
○ 2.1.1. podnik	str. 07
poznámka: srovnání pojmu podniku v komunitárním právu s českou právní úpravou.....	str. 14
○ 2.1.2. sdružení podniků	str. 15
○ 2.1.3. dohoda	str. 15
○ 2.1.4. rozhodnutí sdružení podniků (soutěžitelů)	str. 19
○ 2.1.5. jednání ve vzájemné shodě	str. 20
○ 2.1.6. společné poznámky k základním pojmům	str. 25
2.2. podmínky zákazu	str. 29
○ 2.2.1 ovlivnění obchodu mezi členskými státy	str. 29
poznámka k dané kapitole.....	str. 35
○ 2.2.2. způsobilost vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže	str. 35
○ 2.2.3. společný trh	str. 39
○ 2.2.4. relevantní trh	str. 39
poznámka k dané kapitole.....	str.45
○ 2.2.5. věcná působnost	str. 45
3. některé typy horizontálních kartelů	str. 46
3.1. výměna informací	str. 46
3.2. cenové kartely	str. 50
3.3. rozdělovací (segmentační kartely)	str. 52
3.4. diskriminační kartely	str. 54
3.5. junktímační kartely	str. 55
3.6. bojkotové kartely	str. 55
3.7. další možné typy horizontálních kartelů	str. 56
3.8. poznámka: možná souvislost s dominantním postavením na trhu.....	str. 57

4. výjimky	str. 57
4.1. požadavek objektivního prospěchu pro Společenství a přínosu pro spotřebitele.....	str. 60
4.2. zachování účinné soutěže	str. 61
4.3. blokové výjimky	str. 63
5. shrnutí	str. 64
seznam použité a citované literatury	str. 69

0. Stručný nástin práce

Cílem této práce je vytvořit stručný nástin problematiky horizontálních kartelů z pohledu evropského práva. Dané problematice je věnován nejen článek *81(1) Smlouvy o založení Evropského společenství* (jehož dosah je však mnohem širší), ale i rozsáhlá judikatura a rozličná stanoviska, pokyny či jiná vyjádření Evropské komise.

Nejprve se pokusím vymezit samotný **pojem kartelu** právní definicí. Dále se pro lepší pochopení východisek článku *81(1) Smlouvy o založení Evropského společenství* pokusím osvětlit základní pojmy, kterých tento článek užívá a kterých použiji i pro samotnou definici horizontálního kartelu. Jedná se především o pojem *podniku*, který má pro účely komunitárního práva vlastní vymezení rozdílné od českého pojetí, jak je definováno v § 5 obchodního zákoníku. Významná bude i definice **dohody, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě** — tedy tří možných forem protisoutěžních deliktů, na které Smlouva ES v článku 81 odst. 1 pamatuje.

Dále stanovím bližší **podmínky rozsahu protisoutěžního jednání**, neboť kartelové praktiky jsou zakázány evropským právem, až když dosahují určité intenzity a když zároveň mohou negativně ovlivňovat soutěžní prostředí v mezistátním měřítku. Konkrétně se tedy budu zabývat pojmy *ovlivnění obchodu mezi členskými státy*, *způsobilost vyloučení*, *omezení nebo narušení hospodářské soutěže*, jakož i vymezením *společného a relevantního trhu*. V této souvislosti je nutno podotknout, že horizontální kartely mohou ovlivňovat i velmi široký segment trhu, a mohou tak představovat velmi závažnou překážku obchodu srovnatelnou s nejrůznějšími státními omezeními dovozu či vývozu, jež evropské soutěžní právo rovněž důsledně potírá.

Dalším stupněm mého výkladu bude uvedení praktických příkladů. V této části práce se budu snažit o obecný nástin nejtypičtějších horizontální kartelových dohod, ovšem nejen těch, které uvádí ve svém příkladném výčtu článek 81(1) pod písmeny a) až e). Pozornost bude věnována i problematice výměny informací, která také může zakládat za stanovených podmínek porušení článku 81(1). Kromě toho, že sama o sobě může založit porušení článku

81(1) Smlouvy o založení Evropského společenství, často bývá i integrální součástí jiných kartelových praktik. Nicméně podotýkám, že tato práce si neklade za cíl něco tak ambiciózního, jako by bylo postihnutí všech typů horizontálních kartelových dohod.

Samostatná část bude následně věnována situacím, za kterých evropské právo existenci kartelových praktik připouští, neboť za určitých podmínek shledává jejich existenci přínosnou i přes možné či jisté narušení hospodářské soutěže. Jde jednak o legální výjimku stanovenou ve článku 81 odst.3, jejíž formulace ovšem je, jak bude poukázáno, poněkud problematická. Zmíněna bude i problematika blokových výjimek.

Předem chci předestřít, že ač se jen velmi okrajově místy zmíním o některých procesních aspektech dané úpravy, je tato práce zaměřena především na hmotněprávní aspekty výše nastíněné problematiky.

Uvidíme přitom, že soudobá úprava vychází z myšlenky účinné alokace zdrojů uvnitř Společenství ku prospěchu spotřebitelů a z myšlenky omezení smluvní svobody ve jménu toho, aby smluvní svoboda sama o sobě v oblasti hospodářské soutěže vůbec zůstala zachována. „*Svobodný obchod je společenským a právním výdobytkem a hodnotou, nikoli tedy automatickým důsledkem působení neregulovaného trhu.*“¹ Vychází z premisy, že jen svobodná soutěž nutí k efektivitě, inovaci, kvalitě a variabilitě výrobků a že v evropském měřítku slouží potírání protisoutěžních horizontálních kartelových dohod k zajištění vzájemné hospodářské integrace členských států. Zajištění liberálního tržního prostředí je tak vnímáno i jako ochrana konkurenceschopnosti evropského hospodářství vůči ostatním vyspělým světovým ekonomikám.

Ač se nehodlám v této práci zabývat samotnými východisky, které vedly k etablování pravidel posuzování hospodářské soutěže v komunitárním kontextu, bylo by chybou nezmínit se o odpůrcích komunitární soutěžní úpravy. Početná skupina skeptiků – např. americká Chicago School, nevěří na tzv. **samozničující charakter hospodářské soutěže** – tedy na její kartelizaci a monopolizaci, pokud by nebyla efektivně chráněna ze strany státu. V prostředcích ochrany hospodářské soutěže tak naopak

¹ Eliáš/Bejček/Hajný/Ježek a kolektiv, Kurs obchodního práva: Obecná část, Soutěžní právo; C. H. BECK 2004, str. 387

spatřují překážky přirozeného vývoje podnikatelsko-konkurenčního procesu, a tedy i překážku k dosažení společenské efektivity. Dle této školy by antitrustová politika měla vycházet ze dvou základních předpokladů: Jednání založené na maximalizaci zisků musí být principiálně vždy považováno za právní (*Cenová teorie je založena na předpokladu, že společnosti, které jednají ekonomicky racionálně se snaží o maximalizaci vlastního zisku. Jednání založené na maximalizaci zisků tak může být považováno za soutěžní jednání, a proto musí být principiálně považováno za právní. Chicago school zastává názor, že trh je schopen vyrovnat případné nedostatky sám.*) a otázka, zda je dané jednání soutěžní či protisoutěžní nemá být zodpovězována na základě abstraktních ekonomických modelů, ale na základě posouzení, zda je takovéto chování ekonomicky efektivní. Právní normy by se tak měly omezit pouze na podporu efektivity, přičemž při posuzování antitrustových zákonů by dle zastánců této školy měla být v potaz brána jen výrobní efektivita a alokační efektivita trhu. Jak uvidíme, komunitární úprava daný názor nesdílí.

1. Horizontální kartel: definice

1.1.

Slovník českého práva² definuje kartelovou dohodu jako dohodu, „*kteřou soutěžitelé vzájemně koordinují své aktivity, aniž by ztratili svou právní subjektivitu. ... Kartel často představuje dohodu narušující soutěž, resp. různé typy takové dohody, a je pak zakázaný. Častěji se však tento pojem užívá k označení pouze části těchto dohod ...*“ Ekonomický slovník³ hovoří o kartelu jako o „*zjevné či skryté dohodě o spolupráci založené na omezení konkurence s cílem dosáhnout vyššího zisku na úkor konkurentů a (nebo) spotřebitelů. Právní a ekonomická samostatnost členů kartelu je přitom zachována.*“ Kartel je tedy „*dohoda, ujednání nebo jiná forma spolupráce mezi dvěma či více faktickými či potenciálními soutěžiteli s cílem či výsledným efektem oslabení soutěže mezi nimi co se týče cen, trhů, zákazníků a/či produktů*“. Někdy se o kartelech hovoří i jako o koluzních jednáních.

Z výše uvedených definic je zřejmé, že kartel je jevem narušujícím především tržní funkčnost, a tedy jevem ekonomicky nežádoucím. Předpokládá *vědomé, úmyslné a záměrné vzájemné koordinované působení*⁴ soutěžitelů. Přitom je nutno zdůraznit, že tu jde o soutěžitele „*v užším smyslu*“, „*ve smyslu přímých konkurentů*.“⁵

V komunitárním právu je kartel, společně s jiným jednáním narušujícím soutěž, *zakázán v hlavě VI, kapitole 1. oddílu I, článkem 81(1) Smlouvy o založení Evropského společenství, který „zakazuje veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu*“. Daný článek má bezprostřední účinek. To znamená, že takovéto dohody jsou nejen zakázané, ale ze samotné dohody neplatné [viz. i článek 81(2)].

² Doc. JUDr. Zdeněk Madar, Slovník českého práva, 3. rozšířené a podstatně přepracované vydání 2002, LINDE Praha, a.s., str. 543

³ Híndls, Holman, Hronová a kol., Ekonomický slovník, C- H- BECK 2003, str. 179

⁴ Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo 2. vydání, C- H- BECK 2004, str. 536

⁵ David Raus: Formy a vybrané typy zakázaných kartelových a jejich posuzování z hlediska zákazu podle ZOHS- II, část, Obchodní právo, 2004, str. 8

Smyslem této práce je pojednání o **horizontálních kartelech**, tedy o **dohodách mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě mezi podniky na stejném úrovni na trhu**, tedy o dohody, „jejichž účastníci jsou soutěžitelé působící ve vztahu ke svým dodavatelům nebo odběratelům na stejné úrovni střetu nabídky a poptávky, respektive mezi konkurenty“⁶ a to „skutečnými či potencionálními“⁷.

Výše uvedené definice považují za možné subjekty kartelových dohod jen soutěžitele v ekonomickém smyslu. Komise se ovšem vyjádřila, že od roku 2003 bude nadále postihovat i organizátory a zprostředkovatele kartelových dohod, jak vyplývá z *tiskové zprávy IP/03/1700 z roku 2003*⁸, kdy Komise odhalila dvacetdevět let trvající (1971-1999) kartelovou dohodu výrobců organických peroxidů a kyslíkových organických sloučenin pro výrobu plastů a gumy, týkající se zvýšení cen a rozdělení trhů těchto produktů. Pokuta, i když nízká, vzhledem k novému přístupu Komise k této záležitosti, byla uložena i švýcarské konzultační společnosti AC Treuhand, která od roku 1993 organizovala setkání zástupců výše zmíněného kartelu. V tiskové zprávě se přímo uvádí, že „**organizátoři či zprostředkovatelé kartelových dohod, ne tedy pouze jen členové kartelu, se napříště musí obávat dopadení, i toho, že na ně budou propříště uvaleny závažné sankce.**“

Karel je tedy z hlediska komunitárního práva především **správním (administrativním) deliktem**.⁹ Zákaz obsažený ve článku 81(1) je přitom nutno vykládat co nejdříve: vztahuje se jak na „výrobní odvětví, tak na distribuci a sektor služeb“.¹⁰

⁶ Josef Bednář, Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi (Z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvora), C- H- BECK 2005, str. 55

⁷ Oznámení Komise: Guidelines on the applicability of Article 81 of the EC Treaty to horizontal cooperation agreements (Text s významem pro EHP) Official Journal C 003, 06/01/2001 P. 0002 - 0030, pozn. 1.2. odst. 9

⁸ Press release IP/03/1700 z 10. prosince 2003, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/1700&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁹ Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo 2. vydání, C- H- BECK 2004, str.541

¹⁰ rozsudek Soudu první instance z 14. 07. 1994 ve věci Herlitz AG v Commission of the European Communities, případ T-68/92 ECR II-00531, odst. 32

1.2. shrnutí definice horizontálního kartelu:

Vzhledem k výše řečenému jsou tedy na úrovni komunitárního práva ve vztahu k horizontálním kartelům zakázány veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě mezi podniky působícími na stejném úrovni na trhu, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu, jakož i jednání směřující k uzavření takových dohod mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě mezi podniky působící na stejném úrovni na trhu a jejich podpora. Přitom je nutno mít na zřeteli, že kartelový zákaz se nevztahuje jen na subjekty přímo se podílející na ekonomické aktivitě na trhu, ale i na jejich poradenské či jinak jim asistující subjekty.¹¹

Pojmy dohoda, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě jsou přitom autonomní pojmy právních předpisů Společenství o hospodářské soutěži, které popisují koordinované chování podniků na trhu tak, jak je vykládají soudy Společenství.¹²

2. Základní východiska článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství

Hlava VI. kapitola 1. oddíl I. Smlouvy o založení Evropského společenství, článek 81(1) zakazuje veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu, zejména ty, které

¹¹ Press release IP (03)1700 z 10. prosince 2003, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/1700&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

¹² Nařízení Rady (ES) ze dne 16. prosince 2002 č. 1/2003, o implementaci pravidel soutěže stanovených v čl. 81 a 82 SES (text s platností pro EHP), Úřední věstník EK, 2003, článek 8

- a) přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné obchodní podmínky;
- b) omezují nebo kontrolují výrobu, odbyt, technický rozvoj nebo investice;
- c) rozdělují trhy nebo zdroje zásobování;
- d) uplatňují vůči obchodním partnerům rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou někteří partneři znevýhodněni v hospodářské soutěži;
- e) podmiňují uzavření smluv tím, že druhá strana přijme další plnění, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv nesouvisejí.

Článek 81 (2) pak stanoví, že dohody nebo rozhodnutí zakázané podle výše zmíněného článku jsou neplatné od počátku a článek 3 určí důvody, pro něž může být odstavec 1 prohlášen za neúčinný.

2.1. ZÁKLADNÍ POJMY

2.1.1. PODNIK

Pojem podniku, tedy subjektu možného porušení článku 81(1) není ve smlouvě o založení Evropského společenství definován, přestože jde o pojem, který je pro osobní působnost evropského soutěžního práva rozhodující. Existující judikatura dovozuje, že daný pojem je pro účely komunitárního práva pojímán především v ekonomickém smyslu. Jde tedy o „každou jednotku (entitu, tj. soubor osobních, věcných i nehmotných faktorů) vykonávající hospodářskou činnost, tj. jakoukoli činnost výrobní (průmyslovou či obchodní), spočívající v poskytování produktů a služeb¹³, nezávisle na právní formě a způsobu financování,¹⁴ o soubor osobních, věcných a imateriálních faktorů podřízený samostatnému právnímu subjektu, s nimiž tento subjekt sleduje určitý hospodářský účel¹⁵; o jednotnou organizaci hmotných anebo nehmotných prvků vykonávající za úplatu (ať již z veřejného nebo soukromého zdroje) ekonomickou činnost, která je charakteristická stálostí a nezávislostí.¹⁶

¹³ rozsudek ESD z 16.06. 1987 ve věci 118/85, Commission of the European Communities v. Italian Republic [1987] ECR 2599, odst. 3 ve spojení s odst. 7

¹⁴ rozsudek ESD ve věci č. C-41/90 Klaus Höfner and Fritz Elsner v Macroton GmbH, ECR [1991] I-01979 odst. 21, Poucet and Pistre, odst. 17, Fédération française des sociétés d'assurances and Others, odst. 14, případ C-55/98 Job Centre [1997] ECR I-7119 odst. 21, atd...

¹⁵ rozsudek Soudu první instance ve věci T-11/89 Shell International Chemical Company Ltd v. Commission of the European Communities [1992] ECR II-00757, odst. 311, Rozsudek ESD z 16.06. 1987 ve věci 118/85, Commission of the European Communities v. Italian Republic [1987] ECR 2599, odst. 36

¹⁶ rozsudek Soudu první instance ve věci č. T-319/99 Federación Nacional de Empresas de Instrumentación Científica, Médica, Técnica y Dental (Fenin) v. Commission of the European Communities [2003] ECR II-00357, odst. 37

Vzhledem k šíři dané definice a vzhledem k faktu, že o podnik ve smyslu komunitárního práva jde i tehdy, pokud vnitrostátní právní řád dané jednotce právní subjektivitu nepřiznává, není rozhodující, jaká je jeho právní forma¹⁷. Pojem „podnik“ tedy v návaznosti na to, co bylo již řečeno výše, zahrnuje fyzické i právnické osoby, přičemž může jít o subjekt soukromého i veřejného práva. Judikatura pod tento pojem podřadila i příslušníky tzv. svobodných povolání, kteří většinou v národních právních řádech podléhají zvláštním právním úpravám (např. zprostředkovatele průmyslového vlastnictví, operního zpěváka, samostatně výdělečně činného lékaře, atd.).

Podnikem je ve smyslu evropského práva dokonce i profesní sdružení (např. Advokátní komora), a to vzhledem k její regulační profesní funkci, jejíž výkon podle ESD spadá pod pojem ekonomické činnosti, neboť ovlivňuje jednání členů takovéto asociace na konkrétním trhu.¹⁸ Členové profesního sdružení jsou přitom také soutěžiteli ve smyslu evropského soutěžního práva, neboť sami nesou finanční riziko spojené s nebezpečím, že pokud výdaje na vynakládané právní zastoupení přesáhnou jejich výdělky, budou muset tento deficit uhradit sami — a to bez ohledu na to, zda je výkon dané činnosti regulován.¹⁹ V případě, kdy ekonomickou činnost vykonává stát, je nerozhodné, zda tak činí prostřednictvím samostatného orgánu, nad kterým přímo nebo zprostředkovaně vykonává kontrolu, či zda k tomuto účelu využívá orgán státní správy.²⁰ Ekonomická (či hospodářská) činnost musí být vždy vykonávána za úplatu.

Takto široké pojetí podniku se promítlo i do našeho zákona 143/2001 Sb., o ochraně **hospodářské soutěže**, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně do vymezení „soutěžitelů“ v § 2 tohoto zákona: „*Soutěžiteli podle tohoto zákona se rozumí fyzické i právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupení nejsou právnickými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli.*“

¹⁷ viz rozhodnutí Komise OJ L369 (IV/30.017 - Breeders' rights: roses) L 369 , 31/12/1985 P. 0009 - 0018

¹⁸ rozsudek ESD ve věci č. C-309/99 J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, ECR [2002] I-01577 odst. 58 a 63

¹⁹ rozsudek ESD ve věci č. C-309/99 J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, ECR [2002] I-01577 odst. 49, 48

²⁰ rozsudek ESD z 16.06. 1987 ve věci 118/85, Commission of the European Communities v. Italian Republic [1987] ECR 2599, odst. 8

Problémem nicméně zůstává, že adresát aktů aplikace práva musí mít z povahy věci právní subjektivitu vždy, aby mohl plnit povinnosti v rozhodnutí mu uložené.

Vzhledem k exteritorialitě evropského soutěžního práva (tzv. princip následku) je nutno právní pravidlo použít *vždy tehdy, jestliže protisoutěžní jednání má přinejmenším zprostředkované následky uvnitř území Společenství*.²¹ To v našem případě znamená, že subjektem zákazu článku 81 jsou jak „podniky“ se sídlem v členských státech, tak i vně Společenství, pokud mohou uvnitř společenství působit protisoutěžní následky.

O „podnik“ pro účely evropského soutěžního práva ovšem nepůjde, pokud daná entita vykonává pouze sociální funkci — jak ESD dovodil např. pro případ nemocenských fondů. ESD tak poukázal na fakt, že tyto fondy ve své podstatě ani nemohou být soutěžiteli, neboť vykonávají pouze zabezpečovací, sociální funkci založenou na principu solidarity — vykonávají tedy nevýdělečnou činnost, přičemž jejich služby jsou definovány zákonem bez ohledu na výši finančního plnění, které jim konkrétní spotřebitel je schopen poskytnout.²² V případě *AOK Bundesverband*²³ byla kumulativně vymezena kritéria, podle nichž se článek 81 nevztahuje na subjekty, které plní výhradně sociální funkci: jejich činnost je založena na principu solidarity a jde přitom o činnost neziskové povahy; na subjekty, které jsou ze zákona povinny vyplácet výnosy nezávisle na výši příspěvků a konečně na subjekty, které nejsou soutěžiteli v níže naznačeném smyslu.

Musíme ovšem důsledně odlišit jednání, byť jediného subjektu, který vykonává onu sociální funkci, od jeho dalšího jednání, které může být hodnoceno jako ekonomická činnost podléhající pravidlům soutěžního práva, zvláště pokud při poskytování sociálních služeb vstupuje do soutěže s jinými poskytovateli dané sociální služby.²⁴ Pro posouzení zkoumané

²¹ Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo 2.vydání, C·H·BECK 2004, str. 521

²² rozsudek ESD ve věci (spojené případy) C-264/01, C-306/01, C-354/01 a C-355/01 *AOK Bundesverband and Others v Ichthyol-Gesellschaft Cordes, Hermani & Co. and Others*, ECR [2004] Page I-02493 odst. 47 a 52

²³ rozsudek ESD ve věci (spojené případy) C-264/01, C-306/01, C-354/01 a C-355/01 *AOK Bundesverband and Others v Ichthyol-Gesellschaft Cordes, Hermani & Co. and Others*, ECR [2004] Page I-02493

²⁴ např. rozsudek Soudu první Instance ve věci č. T-319/99 *Federación Nacional de Empresas de Instrumentación Científica, Médica, Técnica y Dental (Fenín) v. Commission of the European Communities* [2003] ECR II -00357, odst. 40

entity jako podniku ve smyslu komunitárního práva tak není rozhodným vodítkem skutečnost, zda je zkoumaná entita založena za účelem dosažení zisku²⁵.

Další výjimku představují státem vlastněné společnosti při výkonu úřední (státní) moci²⁶ anebo jiné subjekty, na něž je státem výkon těchto pravomocí delegován – i pokud tím dané subjekty sledují dosažení zisku. Rozlišujícím důvodem je právě výkon státní moci (svrchovaných pravomocí), kterým je „úkol veřejného zájmu, pokud je součástí základních funkcí státu, a který je svou podstatou, cílem a pravidly, jimž podléhá, součástí výkonu pravomocí typických pro státní orgány“. Jiné státem plně či zčásti vlastněné společnosti i společnosti, které vykonávají svou funkci na základě pověření státu, tedy spadají pod pravidla evropského soutěžního práva, pokud vykonávají ekonomickou činnost.

Zaměstnanci ani jednatele společností či osoby v obdobném postavení k podnikateli většinou netvoří samostatný subjekt soutěžního práva.²⁷ Pokud však zaměstnanec začne sledovat svůj vlastní ekonomický cíl, odlišný od hospodářského cíle jeho zaměstnavatele, může se stát podnikem ve smyslu článku 81 Smlouvy ES. Samostatný subjekt soutěžního práva přitom netvoří ani kolektiv zaměstnanců, neboť je funkčně včleněný do podniku (soutěžitele) a společně tak tvoří jedinou ekonomickou jednotku²⁸. Činnost vykonávaná výhradně k uspokojení soukromé potřeby či soukromého zájmu též není považována za „podnik“ ve smyslu komunitárního práva.

Někdy mohou být za kartel považována i **obchodní sdružení** jako volná sdružení podnikatelů ve stejném oboru, pokud jsou jejich členové i aktuálními či potencionálními soutěžiteli. Často je však jejich přínos spíše pozitivní a mohou se vyskytovat i v mezinárodním měřítku – pak se o nich hovoří jako o strategických aliancích.

²⁵ rozsudek ESD ve věci C-67/96 Albany International BV v. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie [1999] ECR I -5751, odst. 85

²⁶ rozsudek ESD Diego Cali & Figli Srl v. Servizi ecologici porto di Genova SpA ve věci č. C – 343/95 [1997] ECR I- 01547, odst. 22, 23, 25

²⁷ rozsudek ESD ve věci C-22/98 z 16. září 1999 Criminal proceedings against Jean Claude Becu, Annie Verweire, Smeg NV and Adla Interim NV, ECR [1999] I-05665, summary, odst. 2

²⁸ tamtéž, odst. 26

Jak bylo řečeno výše, evropské komunitární právo hledí na podnik především jako na funkční ekonomickou jednotku. Proto mohou být pro účely evropského soutěžního práva považovány za jediný ekonomický útvar dva i více právně samostatných útvarů, přičemž pak mají právo vystupovat jednotně. Jedná se především o jednání holdingových společností v případech, kdy dceřinné společnosti nedisponují ekonomickou nezávislostí nebo nemají možnost svobodné volby svého jednání na trhu. Přezkoumávané jednání je v takových případech jen projevem vnitřního rozdělení úkolů mezi společnostmi, tvořícími jediný ekonomický útvar.

Zásadní otázkou tedy zůstává, jestli jsou strany dohody nezávislé v rozhodování a zda mají tzv. „*reálnou autonomii v rozhodování o svém chování na trhu*“. Pokud je například dceřinná společnost zcela vlastněna mateřskou společností nebo pokud má mateřská společnost většinu akcií, předpokládá se, že dceřinná společnost je pod kontrolou společnosti mateřské. Pojem podniku (soutěžitele) tak označuje ekonomickou jednotku, která může dle právního prosouzení sestávat z více fyzických či právnických osob²⁹, jednotné spojení osobních, hmotných i nehmotných prvků, které sleduje určitý hospodářský záměr v dlouhodobém horizontu.³⁰

Ovšem i v případech, kdy vlastnictví minoritního podílu akcií dovoluje mateřské společnosti určovat pobočce strategické obchodní chování, kdy mateřská společnost může jmenovat více než polovinu členů dozorčí rady nebo pokud může dosáhnout většiny na jednání akcionářů, protože ostatní akcie jsou široce rozšířené, mohou dané společnosti tvořit jedinou ekonomickou jednotku ve smyslu komunitárního soutěžního práva.³¹

S výše zmíněným kritériem výlučné kontroly si vystačíme zpravidla pouze pro vymezení „soukromoprávních podniků“, u veřejnoprávních jednotek takovéto kritérium nepostačuje z prostého důvodu, že ke kontrole veřejnoprávních jednotek je vždy v konečné fázi oprávněn stát, tedy jediný subjekt.

²⁹ rozsudek ESD ve věci 170/83 Hydrotherm Gerätebau GmbH v. Compact del Dott. Ing. Mario Andreoli & C. Sas. ECR [1984] 2999, odst. 11

³⁰ rozsudek ESD ve věci C-73/95 Viho Europe BV v. Commission of the European Communities ECR [1996] I-05457 odst. 50

³¹ rozhodnutí Komise z 3.8.1993 číslo IV/M.343 Société Générale de Belgique/Générale de Banque déclarant la compatibilité avec le marché commun d'une concentration, OJ 1993 C 225 z 20/08/1993 str. 0000 odst. 14

U veřejnoprávních jednotek tak přistupuje pro určení hospodářské entity, jíž může být jednání přiřčitelné, ke kritériu výlučné kontroly, ještě **kritérium jisté vyšší míry ekonomické provázanosti** (vzájemné ekonomické vazby, provázané systémy řízení, koordinovaná strategie na trhu)³², neboť konečnou kontrolní činnost, jak bylo řečeno výše, nad veřejnoprávními subjekty v konečné fázi vždy vykonává stát.

Dále je pamatováno na případy právního nástupnictví pro případy, kdy se například společnost snaží vyhnout trestnímu postihu za předchozí protisoutěžní jednání změnou právní formy či jinak. Otázka právního nástupnictví nemá být řešena dle národních právních řádů, ale podléhá posouzení komunitárních soutěžních pravidel.³³ Změna právní formy a jména podniku tak ve smyslu komunitárního soutěžního práva nedává vzniknout nové ekonomické jednotce zproštěné odpovědnosti za předchozí protisoutěžní jednání svého předchůdce, pokud se z ekonomického hlediska jedná o identické subjekty³⁴. Podobně i v případě slučování podniků je cílová společnost shodná se společností, která se dopustila protisoutěžního jednání, pokud je zachována funkční a ekonomická kontinuita mezi cílovou společností a společností, která se dopustila protisoutěžního jednání³⁵. Není přitom podstatné, zda nástupnická společnost v daném protisoutěžním jednání pokračuje.

Test ekonomického nástupnictví se však uplatní, jen pokud právní subjekt zodpovědný za porušení práva přestane právně existovat.³⁶ Toto pravidlo bylo potvrzeno i rozsudkem Stora Kopparbergs Bergslags AB v. Commission: společnost nemůže být volána k odpovědnosti za jednání „podniků“, které převzala, pokud i nadále jako právní subjekty existují.

³² Mgr. Jiří Kíndl: Podnik nebo soutěžitel ... záleží na tom?, Právní rozhledy 5/2006, str. 183

³³ Commission Decision relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty (IV/31.865, PVC), OJ L 074 , 17/03/1988 P. 0001 - 0020, odst. 42

³⁴ rozsudek ESD ve věci 29/83 a 30/83 (spojené případy) Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzink GmbH v Commission of the European Communities. [1984] ECR I-1679, odst. 8, 9

³⁵ Commission Decision relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty (IV/31.865, PVC), OJ L 074 , 17/03/1988 P. 0001 - 0020, odst. 42, 44

³⁶ rozsudek ESD ve věci č. C-49/92 Commission of the European Communities v. Anic Participazioni SpA. [1999] ECR I-04125, odst. 145

Za protisoutěžní přestupek je tak principiálně volána k odpovědnosti ta fyzická či právnická osoba, která ovládala podnik v době, kdy k danému přestupku došlo — a to i v případě, že v době uzavření zkoumané protisoutěžní dohody daný podnik ovládala osoba jiná.³⁷

Jak vyplývá z povahy věci, dohoda mezi podniky či jednání ve vzájemné shodě předpokládají souladné jednání alespoň dvou aktérů. Proto se článek 81 nevztahuje na unilaterální jednání. Judikatura však dovodila možnost stanovit existenci dohody i v případech zdánlivě jednostranných jednání — zvláště v případě souladného jednání ve vertikální spolupráci podniků. Pokud se jedna z takto spolupracujících smluvních stran na trhu chová způsobem, který může prosadit sama o sobě bez podpory vertikálních partnerů, nepůjde o zakázanou dohodu dle článku 81. Došlo by k tomu až v případě, že *„jakkoli (i implicitně) vyjádřený projev přání nebo požadavek jedné ze smluvních stran dosáhnout protisoutěžního cíle představuje nabídku druhé straně, ať již přímou či konkludentní, k dosažení protisoutěžního cíle společně.“*³⁸ Zvažování těchto otázek je zvláště důležité pro posouzení tržních podílů na relevantních trzích což má důsledky i pro aplikaci pravidla *de minimis* a blokových výjimek, výpočtu pokuty za protisoutěžní chování, atd.

³⁷ rozsudek Soudu První instance ve věci T-9/99, HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG and Others v Commission of the European Communities [2002] ECR II-1487, odst. 103

³⁸ stanovisko generálního advokáta Tizzano z 22.05.2003, spojené případy C-2/01 P a C-3/01 P ve věci Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV and Commission of the European Communities supported by Kingdom of Sweden and European Association of European Pharmaceutical Companies v. Bayer AG, odst. 80

Poznámka: srovnání pojmu podniku v komunitárním právu s českou právní úpravou:

Při vymezení takto důležitého pojmu ovšem nemůžeme odhlédnout ani od naší právní úpravy. České objektivní pojetí podniku v § 5 obchodního zákoníku je mnohem více restriktivní. V Obchodním zákoníku je vyjádřeno pojetí podniku jako věci hromadné, přičemž se jím rozumí *soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání — a náleží k němu věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají k tomuto účelu sloužit*. Tato legální definice je navíc omezena jen pro výklad Obchodního zákoníku.

*„České pojetí spatřuje hranice podniku v majetkové a podnikatelské sféře jednoho vlastnického subjektu a v tomto směru je do jisté míry opačné oproti komunitárnímu“.*³⁹ Sama skutečnost, že podnik v českém pojetí nemá právní subjektivitu, nepředstavuje zásadní překážku.

Pro účely soutěžního práva používá česká právní úprava, jak již bylo řečeno, pojmu **soutěžitel** tak, jak jej vymezuje Zákon o ochraně hospodářské soutěže v platném znění v § 2: *„Soutěžiteli podle tohoto zákona se rozumí fyzické i právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, že tato sdružení a seskupení nejsou právnickými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli.“*

Ačkoliv publikovaný překlad Smlouvy používá pojmu „podnik“, v následujícím textu budu namísto pojmu podniku převážně používat českého pojmu „soutěžitel“, jak jej zavedl zákon o ochraně hospodářské soutěže, neboť dle mého názoru lépe koresponduje s obsahem podniku v komunitárním pojetí. Navíc musíme brát v potaz, že český pojem soutěžitele je nutno vykládat v souladu s komunitárním pojetím podniku, čímž se dané pojmy velmi sbližují.

³⁹ Irena Pelikánová, Obchodní právo 1, ASPI, 2005, str. 174

2.1.2 SDRUŽENÍ PODNIKŮ (SOUTĚŽITELŮ)

Sdružení podniků definovala judikatura jako **svazy podniků, sdružení svazů a nezisková sdružení**, přičemž *právní forma organizace sdružení a právní subjektivita sdružení je nerozhodná*. Může tedy jít o různé formy odvětvových či profesních sdružení. Tento pojem bude rozveden dále. (viz. 2.1.4).

Jeho role jako koordinátora kartelových praktik roste zejména na relevantních trzích s vysokým počtem soutěžitelů, neboť na takovýchto trzích je za jiných podmínek těžké účinně se dohodnout či kontrolovat dodržování kartelových ujednání. Na trzích s malým počtem soutěžitelů je navíc pro soutěžitele snazší chovat se strategicky dle vlastního odhadu chování konkurentů.

2.1.3. DOHODA

Článek 81(1) rozlišuje tři typy zakázaných jednání: dohody v užším smyslu, rozhodnutí sdružení soutěžitelů a jednání ve vzájemné shodě. Evropský soudní dvůr přitom často zdůrazňoval, že při aplikaci článku 81(1) není nutné podřazení protisoutěžního jednání pod konkrétní typ protisoutěžního jednání.

V rozhodnutí *Bayer*⁴⁰ Soud první instance zdůraznil, že stejně jako pojem „podnik“, i pojem „dohoda“ musí být široce interpretován. Pro pojem dohody ve smyslu komunitárního práva je přitom zásadní koncept existence souběhu vůle mezi alespoň dvěma soutěžiteli, jehož forma vyjádření nehraje roli potud, pokud zároveň vyjadřuje pravdivé vyjádření úmyslu stran.⁴¹ Existence dohody je přitom prokázána, pokud strany takovéto dohody dodržují společný postup, který omezuje nebo usiluje o omezení jejich individuálního obchodního chování prostřednictvím vytyčení směrů jejich společného jednání nebo upuštění od tohoto jednání na trhu.⁴²

⁴⁰ rozsudek Soudu první instance ve věci T-41/96 Bayer AG v. Commission of the European Communities [2004] ECR II-03383

⁴¹ rozsudek Soudu první instance ve věci T-41/96 Bayer AG v. Commission of the European Communities [2004] ECR II-03383, odst. 69

⁴² Rozhodnutí Komise: 2003/437/EC: Commission Decision of 11 December 2001 relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (případ COMP/E-1/37.027 - Zinc phosphate) (C(2001) 4237) (Text s platností pro EHP), OJ L 153, 20/06/2003 P. 0001 - 0039, odst. 196

Důvodů pro širokou definici kartelové dohody je několik: často jde o neformální ujednání ústního charakteru omezující se jen na vymezení určitých směrnic chování; kartely bývají dlouhodobé a jejich struktura proměnná.

Pro posouzení dohody jako dohody zakázané komunitárním soutěžním právem přitom postačuje, že jednající strany jakýmkoli způsobem (ústně, písemně, konkludentním jednáním stran) vyjádřily společný záměr chovat se na trhu specifickým způsobem,⁴³ což i *předpokládá, že se strany takovou dohodou cítí být vázány, i když dohoda by mohla být v důsledku svého rozporu s kartelovým zákazem neplatná — nejsou jí tedy takové úmluvy stran, které nezakládají ani právní, ani faktické závazky*⁴⁴. Na druhou stranu existence právně vymahatelných smluvních sankcí či jiných donucovacích opatření není vzhledem k neplatnosti takovýchto dohod samozřejmě vyžadována⁴⁵.

Pojem kartelové dohody tak zahrnuje i vyjádření společných záměrů⁴⁶, tzv. gentlemanké dohody, protokoly o jednání, v některých případech založení obchodního sdružení, rámcové smlouvy, obchodní a jiné podmínky či vzorové smlouvy⁴⁷, dohody, které byly schváleny vnitrostátním orgánem; dohody, podle kterých vnitrostátní orgány vyžadovaly plnění, dohody v případě, kde byly vytvořeny společné orgány jakožto institucionální rámec spolupráce podniků; dohody uzavřené k urovnání již vedených nebo potencionálních sporů ohledně protisoutěžního jednání (příčemž i taková soudní narovnání budou neplatná); jednání smluvních stran, které se na první pohled jeví jako jednostranný úkon, ve skutečnosti však jsou součástí smluvního vztahu stran⁴⁸; vzájemné srozumění bez uzavření formální smlouvy, rámcové smlouvy, ústní dohody atd.

⁴³ rozsudek ESD ve věci 41/69 ACF Chemiefarma NV v. Commission of the European Communities [1970] ECR 661, odst. 112, rozsudek ESD ve věci (spojené případy) 209 až 215 a 218/78 Heintz van Landewyck SARL and others v. Commission of the European Communities, [1980] ECR 3125, odst. 86, rozhodnutí soudu První instance ve věci T-1/89 Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II - 00867, odst. 120

⁴⁴ Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo 2. vydání, C. H. BECK 2004, str. 537

⁴⁵ Rozhodnutí Komise: 2003/437/EC: Commission Decision of 11 December 2001 relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (případ COMP/E-1/37.027 - Zinc phosphate) (C(2001) 4237) (Text s platností pro EHP), OJ L 153, 20/06/2003 P. 0001 - 0039, odst. 196

⁴⁶ rozsudek soudu První instance ve věci T-1/89 Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II - 00867, odst. 96, rozsudek Soudu první instance ve věci T-41/96 Bayer AG v. Commission of the European Communities [2004] ECR II-03383, odst. 67

⁴⁷ rozsudek ESD ve věci 1-70, Parfums Marcel Rochas Vertriebs-GmbH v. Helmut Blitsch, [1970] ECR 00515, summary odst. 1

⁴⁸ rozsudek Soudu první instance ve věci T-41/96 Bayer AG v. Commission of the European Communities [2004] ECR II-03383, odst. 71

*Samotné tvrzení stran, že se dohodou necítí být vázány – právně, fakticky či morálně*⁴⁹, či že dohoda nezakládá stranám žádné povinnosti, či že se společnost nepodílela na všech protisoutěžních kartelových jednáních, je samo osobě irelevantní. Je tomu tak proto, že dle ustálené judikatury postačuje pro zjištění existence kartelové dohody již samotná existence společných záměrů chovat se na trhu specifickým způsobem.⁵⁰ Není přitom nezbytné, aby všichni soutěžitelé jednali zcela shodným způsobem.

Soud první instance dokonce v rozhodnutí *Tréfileurope (PVC) a Aalborg Portland A/S a ostatní* dovodil, že soutěžitel je považován za účastníka kartelu již pro svou pouhou účast na jednáních, kde jsou diskutovány protisoutěžní návrhy, pokud během těchto jednání s protisoutěžními návrhy zjevně neprojevil nesouhlas. Důkazní břemeno prokázání odlišných záměrů účasti na jednání od ostatních účastníků kartelové dohody je pak na samotném soutěžiteli. Důvodem pro zbavení odpovědnosti daného soutěžitele pak není ani skutečnost, že se výše uvedených jednání účastnil ze strachu z odvetných jednání účastníků kartelové dohody — neboť v takovém případě má záležitost nahlásit kompetentním úřadům.

Kartelovou dohodou je tak i protisoutěžní dohoda, která ještě nebyla aplikována – tedy i příprava k protisoutěžnímu jednání. Evropský soudní dvůr v rozhodnutí *„Polypropylene“* poukázal na nutnost dosažení tzv. realizovaného konsensu spočívajícího v regulaci budoucího soutěžního chování, která sama o sobě „vytvoří zakázaná protisoutěžní omezení, která mají vliv na autonomii a nezávislost“ účastníků těchto jednání.

Pro usnadnění dokazování v této oblasti vyvinula Komise pojem „jediné celkové dohody“ („single overall agreement“). Její koncept spočívá v tom, že celý komplex dohod a návrhů, na kterých se soutěžitelé dohodnou v kontextu systému pravidelných organizovaných schůzek, tvoří jedinou dohodu ve smyslu článku 81 odst. 1 Smlouvy ES⁵¹. Výchozí myšlenkou je tu skutečnost, že článek 81 Smlouvy ES může být porušen jak

⁴⁹ rozsudek Soudu první instance ve věci T-347/94 *Mayr-Melnhof Kartongesellschaft mbH v. Commission of the European Communities*, [1998] ECR II-01751, odst. 65

⁵⁰ rozsudek ESD ve věci 41/69 *ACF Chemiefarma NV v. Commission of the European Communities* [1970] ECR 661, odst. 112

⁵¹ viz i rozsudek Soudu první instance ve věci T-1/89 *Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities* [1991] ECR II-00887, odst. 94, 95

jednotlivými činy, tak i sériemi jednání spolu souvisejícími.⁵² Fakt, že se někteří členové od ní chtějí odchýlit, je nevyjímá z účasti na této kartelové dohodě. Není přitom nutné, aby se soutěžitel účastnil všech schůzek, kde se projednává takováto celková kartelová dohoda.⁵³

Komise se v rozhodnutí v případě *Amino Acids*⁵⁴ vyjádřila ve smyslu, že soutěžitelé se v daném případě účastnili, v různorodém složení, ať jednotlivě či v kombinaci s jinými, série protisoutěžních dohod, které byly uzavřeny v kontextu jediného společného záměru. V různých časových úsecích tak uzavřeli rozličné protisoutěžní dohody, z nichž každá samostatně představovala porušení článku 81 odst. 1 Smlouvy ES. Dotčení soutěžitelé se tak účastnili jednotného rámce dohod, jejichž společným cílem bylo omezení soutěže na relevantním trhu. Škatulkování daných jednání pod jednotlivé přestupky by tak Komise považovala za vykonstruované, neboť všechna tato jednání, učiněná v rámci jednotného plánu, sledovala jednotný protisoutěžní záměr.

Soutěžitel přitom může být volán k odpovědnosti za *jedinou celkovou dohodu*, i pokud by bylo prokázáno, že se aktivně účastnil jen části jednání, které ji utvářely, pokud je současně prokázáno, že věděl, nebo musel vědět, že tato jednání jsou součástí celkového plánu a že tento celkový plán zahrnuje všechny podstatné prvky kartelu.⁵⁵ Takovýto závěr přitom není v rozporu s principem osobní odpovědnosti a neopomíjí ani individuální posuzování předložených důkazů.⁵⁶

Jak bylo řečeno výše, zákaz neplatí pro vnitropodnikové dohody v rámci jednoho podniku s jedním rozhodovacím centrem (typicky v případě podniků holdingových).

⁵² rozsudek ESD ve věci č. C-49/92 *Commission of the European Communities v Anic Participazioni SpA*, [1999] ECR I-04125, odst. 81

⁵³ rozsudek Soudu První instance ve věci T-1/89 *Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities* [1991] ECR II-00867, odst.98

⁵⁴ 2001/418/EC: Commission Decision of 7 June 2000 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (Case COMP/36.545/F3 — *Amino Acids*) (Text s relevancí pro EHS) OJ L 152, 07/06/2001 P. 0024 - 0072, viz odst. 236-238

⁵⁵ rozsudek Soudu První instance ve věci T-9/99, *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG and Others v. Commission of the European Communities* [2002] ECR II-1487, odst.231

⁵⁶ tamtéž

2.1.4. ROZHODNUTÍ SDRUŽENÍ PODNIKŮ (SOUTĚŽITELŮ)

Rozhodnutí sdružení podniků vychází z již existujícího právního úkonu, na základě kterého jsou jednotlivé podniky sdruženy do jediné organizační jednotky. V těchto případech je za porušení soutěžního práva odpovědná jak asociace, tak jednotliví soutěžitelé.

Pojem „*sdružení podniků*“ je opět nutno vykládat široce: nezahrnuje jen sdružení obchodních společností. Je nerozhodné, zda má soukromý či veřejný status, zda se jedná o sdružení s právní subjektivitou, či zda jde o sdružení za účelem zisku. Není dokonce nezbytné, aby sdružení samo vykonávalo hospodářskou činnost. Postačí, pokud jednání sdružení bude možno pod „*sféru hospodářské činnosti*“⁵⁷ podřadit, přičemž není rozhodné, zda vykonává i jinou, tedy „*neekonomickou*“, činnost.⁵⁸

Pojem „*rozhodnutí*“ je interpretován tak, aby zahrnoval i nezávazná doporučení v případech, kdy souladné jednání s těmito doporučeními členů sdružení má na soutěž znatelný dopad, *jestliže se jeho příjemce při jeho nerespektování vystavuje určitým nevýhodám právního, hospodářského nebo jiného charakteru.*⁵⁹

Vždy je přitom nutno sledovat, do jaké míry členové sdružení respektovali doporučení asociace v minulosti a jaký je předpokládaný dopad těchto doporučení na trh. Také je vždy nutno zkoumat, zda šlo skutečně o úkon sdružení, zda byl úkon projevem oprávněné osoby či oprávněných osob a zda byl členy sdružení takto vnímán. Dále musí jít o úkon, který přímo či nepřímo (např. i prostřednictvím médií) směřuje od sdružení směrem k jeho členům — a musí z něj alespoň nepřímo vyplývat snaha o sjednocení chování členů asociace.

Jakékoliv jednání asociace, které je určeno ke koordinaci chování svých členů, stejně jako dohody uzavřené asociací či pravidla řízení takovéto asociace, je považováno za

⁵⁷ rozsudek ESD ve věci č. C-309/89 J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, ECR [2002] I-01577 odst. 64, 112

⁵⁸ tamtéž, odst. 57-59

⁵⁹ Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo, 2. vydání, C. H. BECK 2004, str. 538

„rozhodnutí“ ve smyslu článku 81(1).⁶⁰ Musí však být adresováno (přímo či nepřímo) určitému podniku a směřovat k určitému jednání.

V případech, kdy asociace sama nehrála zvláštní úlohu v implementaci protisoutěžního aktu a kde její jednání je neodlišitelné od jednání jejích členů, se asociace může vyhnout vlastní odpovědnosti za porušení protisoutěžního jednání. Neovlivňuje to však odpovědnost vlastních členů této asociace.⁶¹

Závěrem je nutno podotknout, že s ohledem na společenské cíle (konkrétně s ohledem na sociální politiku Společenství — zvláště na postulát vysoké úrovně zaměstnanosti a sociální ochrany), kterých je dosahováno kolektivními smlouvami se **zákaz článku 81 nevztahuje na dohody mezi organizacemi sdružujícími zaměstnance a zaměstnavatele**, pokud sledují cíle stanovené ve Smlouvě ES, a to i přesto, že vždy v sobě beze sporu zahrnují určité omezení soutěže.⁶² *„Hodnota hospodářské soutěže tak není hodnotou prvořadou, jíž by se obětovaly cíle ekonomické a sociální soudržnosti“.*⁶³

2.1.5 JEDNÁNÍ VE VZÁJEMNÉ SHODĚ

Jde o formu koordinace mezi soutěžiteli, která nevyústí ve formu plnohodnotné dohody⁶⁴, která však jejím účastníkům dovoluje ve větší míře předvídat chování ostatních soutěžitelů na trhu, a tudíž eliminuje nebo omezuje přirozenou nejistotu vlastní tržnímu prostředí.⁶⁵

⁶⁰ rozsudek ESD ve věci 45/85, Verband der Sachversicherer e.V. v. Commission of the European Communities, [1987] ECR 00405, odst. 32

⁶¹ rozsudek ESD ve věci (spojené případy) 89, 104, 114, 116, 117 a 125 až 129/85 A. Ahlström Osakeyhtiö and others v. Commission of the European Communities, [1988] ECR 5193, odst. 27

⁶² rozsudek ESD ve věci C-87/96 Albany International BV v. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie [1998] ECR I-5751, odst. 55, 60, 70

⁶³ Elläs/Bejček/Hajn/Ježek a kolektiv: Kurs obchodního práva: Obecná část, Soutěžní právo; C. H. BECK 2004, str. 437

⁶⁴ viz i rozsudek soudu První instance ve věci T-1/89 Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II-00867, odst. 101, 102

⁶⁵ např. rozsudek Soudu první instance ve věci (spojené případy) T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij NV, Elf Atochem SA, BASF AG, Shell International Chemical Company Ltd, DSM NV, DSM Kunststoffen BV, Wacker-Chemie GmbH, Hoechst AG, Société artésienne de vinyle, Montedison SpA, Imperial Chemical Industries plc, Hüls AG and Enichem SpA v. Commission of the European Communities, [1999] ECR II-931, odst. 158

Jednání ve vzájemné shodě má několik prvků, zahrnující jak objektivní, tak subjektivní hlediska: musí jít o formu koordinace nebo reálné spolupráce mezi soutěžiteli, která je dosažena prostřednictvím přímých či nepřímých styků mezi danými soutěžiteli a jejímž cílem nebo důsledkem je ovlivnění chování popř. koordinace daných soutěžitelů na trhu.

Základem jednání ve vzájemné shodě tedy není smlouva, ale shoda v postupu, sladěné či koordinované jednání, jehož základním znakem a dopadem jsou zdeformované tržní poměry. Normy evropského společenství totiž požadují, aby se každý účastník hospodářské soutěže rozhodoval nezávisle a sám — mezi soutěžiteli nesmí docházet k přímému nebo nepřímému kontaktu, který by byl schopen ovlivnit jejich chování na trhu nebo prostřednictvím něhož by jeden soutěžitel vyjevil jinému způsob chování, které se na trhu chystá uplatnit, a tak vědomě nahrazovat rizika vzájemné konkurence.⁶⁶ Vzhledem k tomu, že jednání ve vzájemné shodě není právním úkonem, nemůže být prohlášeno za neplatné.

Je ovšem nutno zdůraznit, že jednání ve vzájemné shodě je tvořeno jak prvky souladu vůle (v subjektivním smyslu) mezi soutěžiteli, tak i v následném jednání na trhu — přičemž mezi oběma prvky musí být existovat příčinná souvislost.⁶⁷

Přitom je nutno nepouštět ze zřetele, že soutěžitel, který se svým vlastním aktivním jednáním účastnil komplexního přestupku proti komunitárním soutěžním pravidlům a hrál tak roli při dosažení realizace daného přestupku, které bylo klasifikováno jako jednání ve vzájemné shodě s cílem omezit soutěž ve smyslu čl. 81 odst. 1 Smlouvy ES, může být volán v kontextu tohoto přestupku k odpovědnosti i za jednání ostatních členů kartelu — a to za období, kdy se daného protiprávního jednání sám účastnil, pokud si byl zároveň vědom, nebo si musel být vědom, nezákonného jednání ostatních soutěžitelů a byl připraven toto riziko nést.⁶⁸

⁶⁶ rozsudek soudu První instance ve věci T-1/89 Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II-00867, odst. 103

⁶⁷ tamtéž, odst. 161

⁶⁸ rozsudek Soudu první instance ve věci T-15/99, Brugg Rohrsysteme GmbH v. Commission of the European Communities, [2002] ECR II-01613, odst. 73

Jednání ve vzájemné shodě spadá pod jednání zakázaná článkem 81(1), i když nevyvolá zjevné protisoutěžní účinky na trhu.⁶⁹ Z daného ustanovení přitom vyplývá, že jednání ve vzájemné shodě je zakázáno bez ohledu na jeho účinek, pokud sleduje protisoutěžní cíl. Přestože presumuje určité chování zúčastněných soutěžitelů na trhu, neznamená to zároveň, že by dané jednání muselo ve svém výsledku konkrétně omezit, narušit nebo zdeformovat soutěžní prostředí.⁷⁰ Jednání ve vzájemné shodě je přitom presumováno i v případech, kdy se soutěžitelé „spiknou“⁷¹ – tedy kdy soutěžitelé společně jednání plánují – což je důvodem, proč se pak nemusí dokazovat jeho škodlivé protisoutěžní účinky.

Soutěžitelé se ani nemohou bránit nařčení z protisoutěžního jednání pouhým konstatováním, že se jen společně scházeli a vyměňovali si informace bez toho, aby tak ohrozili tržní prostředí. Na druhé straně pro posouzení, zda je možná aplikace komunitárního práva v oblasti hospodářské soutěže není nutno dokazovat, že každé jednotlivé jednání mělo potenciál tržní prostředí na mezistátní úrovni ovlivnit — naopak je nutno zohlednit kumulativní potenciální efekt všech takovýchto setkání.⁷²

Jednání ve vzájemné shodě se obtížně prokazuje, proto k dokazování postačuje poměrně nízké důkazní břemeno. Komise musí prokázat přímý či nepřímý kontakt – například na základě listin (programů schůzí a zápisů z nich, korespondence mezi soutěžiteli...), záznamu telefonních hovorů, atd. Porušení práva lze konstatovat i na základě nepřímých důkazů: existence skutečností tvořících porušení článku 81 může být dokázána logickou dedukcí z jiných prokázaných skutečností.⁷³ Nemusí se přitom jednat o jednání, které by bylo ku prospěchu všem zúčastněným členům kartelu.

Stejně jako v předešlých případech, i zde pouhá účast na schůzích zahrnujících protisoutěžní aktivity postačuje k presumování účasti na těchto aktivitách, pokud

⁶⁹ rozsudek ESD ve věci C-199/92 P Hüls AG v. Commission of the European Communities [1999] ECR I-4287, odst. 163

⁷⁰ tamtéž, odst. 164, 165

⁷¹ Rozhodnutí Komise: 2003/437/EC: Commission Decision of 11 December 2001 relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (případ COMP/E-1/37.027 - Zinc phosphate) (C(2001) 4237) (Text s platností pro EHP) , OJ L 153 , 20/06/2003 P. 0001 - 0039, odst. 201

⁷² rozsudek Soudu první instance ve věci T-259/02 až T-264/02 a T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich AG and Others v. Commission of the European Communities , [2006] ECR 00000, odst. 177

⁷³ rozhodnutí Komise: 89/191/EEC: Commission Decision of 21 December 1988 relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty (IV/31.866, LdPE), OJ L 74, 17.3.1989, p. 21–44, odst. 28

není prokázán opak.⁷⁴ Důkazní břemeno prokázání opaku leží na daném soutěžiteli. Nicméně i pokud by soutěžitel mohl prokázat, že se schůze účastnil bez nekalých kooperativních úmyslů, pouhý fakt, že obdržel informace, které nezávislý odborník udržuje jako přísně tajné, důvěrné obchodní informace, postačuje sám o sobě k prokázání úmyslu narušit soutěž.⁷⁵

Jakmile tedy soutěžitel obdrží informace o plánovaném budoucím chování jiného soutěžitele na trhu, bude logicky presumováno, že tyto informace vezme přímo či nepřímo v potaz při utváření vlastní obchodní strategie na trhu.⁷⁶ Vyvrácení účasti na protisoutěžním jednání je tedy velmi obtížné. Na druhé straně ovšem evropské soudy nezašly tak daleko, aby přijaly myšlenku kolektivní viny – soutěžitel tak nebude volán k větší míře odpovědnosti, než jaká byla míra jeho účasti na protisoutěžním jednání.

Vzhledem k tomu, že Smlouva o založení Evropského společenství nezabývá hospodářské subjekty práva možnosti inteligentně se adaptovat na existující či předvídané chování jejich konkurence, pouze důrazně vylučuje jakýkoli přímý či nepřímý kontakt mezi soutěžiteli, jehož obsahem či cílem je ovlivnění chování na trhu současných či potenciálních soutěžitelů a nebo vyjevení chování, které hodlá konkrétní soutěžitel či soutěžitelé na trhu uskutečnit⁷⁷ — není paralelní chování více soutěžitelů samo o sobě postižitelné.

Z judikatury naopak vyplývá, že na dohody, které se snaží zamezit paralelnímu obchodování, jakož i na dohody, které se očividně snaží znevýhodňovat paralelní jednání, musí být pohlíženo jako na dohody, jejichž cílem je omezení soutěže.⁷⁸

Jinak je tomu ovšem v případě, kdy takové paralelní jednání vede k podmínkám soutěže, které neodpovídají běžným podmínkám trhu — s přihlédnutím k povaze produktů,

⁷⁴ rozsudek Soudu první instance ve věci T-14/89, Montedipe SpA v. Commission of the European Communities [1992] ECR II- 01155, odst. 144

⁷⁵ rozsudek Soudu první instance ve věci T-3/89 Atochem SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II-1177, odst. 54

⁷⁶ rozsudek Soudu první instance ve věci (spojené případy) T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij NV, Elf Atochem SA, BASF AG, Shell International Chemical Company Ltd, DSM NV, DSM Kunststoffen BV, Wacker-Chemie GmbH, Hoechst AG, Société artésienne de vinyle, Montedison SpA, Imperial Chemical Industries plc, Hüls AG and Enichem SpA v. Commission of the European Communities, [1999] ECR II-931, odst. 162

⁷⁷ rozsudek ESD ve věci (spojené případy) 40 až 48, 50, 54 až 56, 111, 113 a 114/73 Coöperatieve Vereniging Suiker Unie UA and others v. Commission of the European Communities, [1975] ECR 01663, odst. 173, 174, rozhodnutí Soudu První instance ve věci T-1/89 Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II-00867, odst.103, 121

⁷⁸ Rozsudek Soudu první instance ve věci T-168/01, GlaxoSmithKline Services Unilimited v. Commission of the European Communities [2006] ECR II-02969, odst. 115, 116

velikosti o množství soutěžitelů a objemu daného trhu.⁷⁹ V rozhodnutí *CRAM and Rheinzink v. Komise* formuloval Soud pravidlo pro posuzování, zda se jedná o jednání ve vzájemné shodě či o paralelní chování: „*zdůvodnění Komise bývá založeno na předpokladech, že daného paralelního jednání nemohlo být dosaženo jinak, než na základě jednání ve vzájemné shodě*“ – soutěžitelům pak pro prokázání nevinu postačí prokázat jiné skutečnosti, které je vedly k paralelnímu jednání, a tak umožní jiné vysvětlení tohoto jednání⁸⁰.

Zajímavý je i rozsudek *Wood Pulp II [1993]*⁸¹. Komise zde tvrdila, že čtvrtletní zveřejňování cen dřevní buničiny před začátkem každého čtvrtletí sloužilo výrobcům ke zjišťování konkurenčních cen, aby v závislosti na nich mohli upravit své vlastní ceny před jejich použitím v novém čtvrtletí. Komise vycházela ze skutečností, že všichni výrobci uveřejňovali své ceny téměř současně a že dané ceny byly identické, o jednání ve vzájemné shodě však neexistovaly žádné přímé důkazy.

Soudní dvůr nejprve namítnul, že praxe zveřejňování cen v tomto případě nebyla určena konkurentům, ale odběratelům, a tudíž je nezávadná. Tím, že byla určena odběratelům, nesnižovala nejistotu ohledně budoucího chování ostatních soutěžitelů. Dále soudní dvůr dovodil, že „*souladné jednání nemůže být samo o sobě důkazem sjednocení, ledaže by sjednocení bylo jediným hodnověrným vysvětlením takového jednání.*“⁸² Pokud ovšem soutěžitelé nemohou alternativní hodnověrné vysvětlení poskytnout, souladné jednání je důkazem jednání ve vzájemné shodě.

Podstatným znakem jednání ve vzájemné shodě je, stejně jako v předešlých případech, omezení nejistoty ohledně budoucího chování soutěžitelů. Postačuje, že soutěžitelé ostatní seznámí se stanovisky, která hodlají zaujmout, aby ostatní mohli upravit jejich chování s vědomím, že ostatní soutěžitelé se budou chovat obdobně.

⁷⁹ rozsudek ESD ve věci 48-69 Imperial Chemical Industries Ltd. v. Commission of the European Communities [1972] ECR 619, odst. 66

⁸⁰ rozsudek ESD ve věci 29/83 a 30/83 (spojené případy) Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzink GmbH v. Commission of the European Communities, [1984] ECR 01679, summary odst. 2

⁸¹ rozsudek ESD ve věci C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85 (spojené případy), A. Ahlström Osakeyhtiö and others v. Commission of the European Communities, [1993] ECR I-1307

⁸² rozsudek ESD ve věci C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85 (spojené případy), A. Ahlström Osakeyhtiö and others v. Commission of the European Communities, [1993] ECR I-1307, summary odst. 3

2.1.6. SPOLEČNÉ POZNÁMKY K ZÁKLADNÍM POJMŮM

Na význam ustanovení 81 odst. 1 Smlouvy ES poukazuje i skutečnost, že se na soutěžitele hledí, jako by komunitární soutěžní pravidla porušili záměrně i v případě, kdy si soutěžitelé nejsou vědomi porušení konkrétních protisoutěžních pravidel smlouvy ES, pokud si musí být vědomi, že jejich jednání je způsobilé omezit soutěž.⁸³

Vzhledem k tomu, že v případě článku 81 Smlouvy ES jde o **kogentní ustanovení**, musí být **vnitrostátními soudy aplikováno i bez návrhu**. Tento článek má navíc přímé účinky i ve vztazích mezi jednotlivci, což znamená, že za účelem uplatnění neplatnosti kartelové dohody se na něj může odvolat každá osoba. Pokud navíc existuje i příčinná souvislost mezi újmou a kartelovou dohodou, jejíž neplatnosti se daná osoba dovolává, může se pak na základě stejného článku dovolávat i náhrady škody takto způsobené.⁸⁴

V rozsudku *Manfredi*, jehož závěry jsem zmiňovala již v předchozím odstavci, se Evropský soudní dvůr zabýval i **problematikou uplatňování náhrady škody** způsobené protisoutěžním jednáním porušujícím článek 81 odst. 1 Smlouvy ES. Komunitární právo samo danou procesní úpravu neobsahuje a dle ESD je „*na členských státech, aby určily příslušné soudy a upravily procesní podmínky řízení směřující k zajištění ochrany práv, která procesním subjektům vyplývají z přímého účinku práva Společenství, za předpokladu, že dotčená ustanovení nejsou méně příznivá než ta, která se týkají obdobných žalob vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv priznaných právním řádem Společenství (zásada efektivity)*“.⁸⁵

Členské státy přitom sami mohou při dodržení zásad rovnocennosti a efektivity upravit rozsah náhrady škody i promlčecích lhůt. Pokud v rámci vnitrostátních žalob obdobného charakteru může být přiznána zvláštní náhrada škody, musí být tato náhrada škody připuštěna

⁸³ rozsudek ESD ve věci C-279/87 Tipp-Ex GmbH & Co. KG v. Commission of the European Communities, [1990] ECR I-00261, odst. 2

⁸⁴ rozsudek ESD ve věci C-295/04 až C-298/04 (spojené případy), Vincenzo Manfredi v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonio Cannito v. Fondiaria Sai SpA (C-296/04) and Nicolò Tricarico (C-297/04) and Pasqualina Murgolo (C-298/04) v. Assitalia SpA [2006] ECR I-06619, odst. 61, 63

⁸⁵ rozsudek ESD ve věci C-295/04 až C-298/04 (spojené případy), Vincenzo Manfredi v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonio Cannito v. Fondiaria Sai SpA (C-296/04) and Nicolò Tricarico (C-297/04) and Pasqualina Murgolo (C-298/04) v. Assitalia SpA [2006] ECR I-06619, odst. 62, rozsudek ESD ve věci C-261/95, Rosalba Palmisani v. Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS), [1997] ECR I-04025, odst. 27

i za porušení komunitárního práva, přičemž ESD nevyklučuje ani možnost uplatnění represivní nebo exemplární náhrady škody. Kromě náhrady skutečné škody musí mít osoby postižené protisoutěžním jednáním jiných soutěžitelů možnost požadovat i náhradu ušlého zisku a úroky.

Na závěr tohoto oddílu je nutné podotknout, že **v praxi jsou dohody o spolupráci mezi podniky či sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě těžko oddělitelné.** V případech dlouhotrvajících komplexních kartelových praktik je pak téměř nemožné klasifikovat dané protisoutěžní přestupky přesně vůči konkrétnímu soutěžiteli a konkrétnímu časovému rozmezí.⁸⁶ V takovém případě je klíčovým jevem porušení článku 81(1), a nikoli klasifikace tohoto porušení jako zakázané dohody či jednání ve vzájemné shodě.

Tak i v případě *Rhône-Poulenc v. Komise* [1991] ESDII-863 Soud první instance poukázal na fakt, že dané porušení smlouvy spočívalo v „*uceleném souhrnu záměrů tvořících jediné porušení smlouvy, které bylo vyjádřeno jak v protiprávních dohodách, tak v protiprávním jednání ve vzájemné shodě.*“⁸⁷ Tuto klasifikaci umožňuje i rovnocennost všech tří kategorií kartelových praktik, které se mohou díky jejich propustné definiční hranici v konkrétním případě i překrývat.⁸⁸ Odlišuje je od sebe pouze intenzita a forma, ve které se prezentují.⁸⁹

Pokud ovšem dojdeme k závěru, že dané porušení Smlouvy je tvořeno jak zakázanou dohodou tak jednáním ve vzájemné shodě, je nutno vždy prokázat všechny prvky, kterými se daná protisoutěžní jednání prokazují, samostatně.⁹⁰

⁸⁶ rozsudek Soudu První instance ve věci T-9/99, HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG and Others v. Commission of the European Communities [2002] ECR II-1487, odst.186

⁸⁷ rozhodnutí soudu První instance ve věci T-1/89 Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities [1991] ECR II-00867, odst. 127

⁸⁸ Rozhodnutí Komise: 2003/437/EC: Commission Decision of 11 December 2001 relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (případ COMP/E-1/37.027 - Zinc phosphate) (C(2001) 4237) (Text s platností pro EHP) , OJ L 153 , 20/06/2003 P. 0001 - 0039, odst. 203

⁸⁹ rozsudek Soudu První instance ve věci T-9/99, HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG and Others v. Commission of the European Communities [2002] ECR II-1487, odst. 190

⁹⁰ tamtéž, odst. 191

Nařízením Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy (dále jen „Nařízení“) pak byly stanoveny určité jednotné postupy pro aplikaci výše uvedených článků. Toto nařízení přitom nebrání „členským státům, aby na svém území uplatňovaly vnitrostátní právní předpisy, které chrání jiné oprávněné zájmy, pokud jsou takové právní předpisy v souladu s obecnými zásadami a jinými ustanoveními práva Společenství. V míře, v níž takové vnitrostátní právní předpisy sledují především jiný cíl než ochranu hospodářské soutěže na trhu, mohou orgány pro hospodářskou soutěž a soudy členských států takové právní předpisy na svém území používat“.

V Hlavě I článku I. Nařízení stanoví, že „dohody, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě ve smyslu čl. 81 odst. 1 Smlouvy, které nesplňují podmínky čl. 81 odst. 3 Smlouvy, se zakazují, aniž by k tomu bylo nezbytné předchozí rozhodnutí.“ Jejich **soukromoprávním následkem je tedy neplatnost**, která se ovšem nedotýká jednání ve vzájemné shodě, neboť neplatnost může postihnout jen právní úkony. Daná neplatnost se navíc nemusí nutně vztahovat na dohodu jako celek, ale pouze na ty části dohody nebo rozhodnutí spadající do rámce působnosti čl. 81(1), pokud tyto části dohody bude možno obsahově oddělit od jejího zbývajícího celku. Případné rozhodnutí o neplatnosti zakázaných kartelových dohod má pak toliko deklaratorní charakter. Naopak kartelové dohody, na něž se vztahuje výjimka dle 81/3 jsou platné a účinné.

V článku 2 pak stanoví, že důkazní břemeno „ve všech vnitrostátních postupech nebo postupech Společenství pro použití článku 81 Smlouvy spočívá důkazní břemeno na té straně nebo orgánu, který vznesl obvinění“.

Článek 3 Nařízení víceméně jen deklaruje, že na takovéto dohody se použije ustanovení článku 81 Smlouvy o založení Evropského společenství vždy, i pokud orgány pro hospodářskou soutěž členských států nebo vnitrostátní soudy na takovéto dohody aplikují vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži.

Nařízení se též zmiňuje o tom, že pro vytvoření **rovných podmínek** pro dohody, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě na vnitřním trhu, je rovněž třeba

určit vztah mezi vnitrostátními právními předpisy a právními předpisy Společenství o hospodářské soutěži. Přitom použitím vnitrostátních předpisů nesmí dojít k *zákazu dohod, rozhodnutí sdružení podniků nebo jednání ve vzájemné shodě, které mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy, ale které neomezují hospodářskou soutěž ve smyslu čl. 81 odst. 1 Smlouvy, nebo které splňují podmínky čl. 81 odst. 3 Smlouvy, nebo na které se vztahuje nařízení o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy. Toto nařízení nebrání členským státům přijmout a uplatňovat na svém území přísnější vnitrostátní právní předpisy, které zakazují nebo postihují jednostranná jednání podniků* a rovněž nebrání použití ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které sledují převážně jiný cíl než články 81 Smlouvy. Přitom je možné souběžné použití obou právních řádů i souběžná aplikace sankcí (rozhodnutí Wilhelm, 1968).

Nařízení též stanoví rozsah pravomocí orgánů pro hospodářskou soutěž členských států, pravomoci vnitrostátních soudů a konečně i pravomoci Komise – a to i její kontrolní a vyšetřovací pravomoci, zásady spolupráce těchto orgánů i další procesní otázky související s aplikací článku 81 Smlouvy ES.

Pravomoc Komise při vyšetřování porušování pravidel hospodářské soutěže byla Nařízením v mnoha ohledech nově posílena (zavedení práva používat při šetření pečeti, právo žádat vysvětlení, právo provádět dotazování fyzických i právnických osob, pokud s tím souhlasí, atd.). Významná i diskutovaná je však nová pravomoc Komise se souhlasem soudu příslušného členského státu provádět šetření i mimo obchodní prostory vyšetřovaného podniku — tedy i v soukromých prostorách ředitelů, vedoucích pracovníků a dalších zaměstnanců daných podniků — za podmínky důvodného podezření, že dokumenty, které souvisejí s předmětem kontroly a mohou být významné pro dokázání závažného porušení pravidel hospodářské soutěže se v nich nacházejí. Zákonost tohoto rozhodnutí Komise ovšem může být přezkoumána pouze Evropským soudním dvorem.

2.2. PODMÍNKY ZÁKAZU

- 1) Jde o formu dohody mezi dvěma či více nezávislými soutěžiteli (podniky) či sdruženími soutěžitelů (podniků) (viz. výše),
- 2) která má za cíl nebo ve výsledku znatelně omezuje nebo má za účel omezit soutěž na společném trhu — musí tedy jít o právně zakázané, nedovolené omezování svobody soutěže, která je podobná *svobodě jednotlivce* v tom směru, že *vyžaduje ke své existenci státní ochranu, ale též stanovení vlastních hranic a omezení*⁹¹
- 3) a **může ohrozit obchod mezi členskými státy**, postihuje celé hospodářství — tedy i pokud protisoutěžní jednání má přinejmenším zprostředkované následky na území Společenství (jedná se o princip následku neboli o exteritoriální účinky pravidel soutěže).
- 4) jde o oblasti hospodářské činnosti, které evropské právo výslovně z věcné působnosti soutěžního práva nevyjímá

2.2.1 OVLIVNĚNÍ OBCHODU MEZI ČLENSKÝMI STÁTY

Tato problematika souvisí i s působností evropského soutěžního práva, tedy s jeho **územní působností, osobní působností** (zahrnuje členské státy, soutěžitele) a **věcnou působností** (zahrnuje všechny hospodářské oblasti a činnosti, pokud je evropské právo z tohoto režimu výslovně nevyjímá). Toto kritérium je přitom autonomním kritériem komunitárního práva, bez jehož stanovení by nebyla dána působnost komunitárních soutěžních pravidel.⁹²

⁹¹ Eliáš/Bejček/Hajn/Ježek a kolektiv: Kurs obchodního práva: Obecná část, Soutěžní právo; C. H. BECK 2004, str. 397

⁹² Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101 , 27/04/2004 P. 0081 - 0096, odst. 12

Co se pojmu „obchod“ týče, zahrnuje obchodování z čistě monetárního hlediska⁹³, a vlastně jakoukoli přeshraniční ekonomickou činnost.⁹⁴ „Tato interpretace, která směřuje v souladu se zásadními cíli Smlouvy k zajištění volného pohybu naznačuje, že pojetí obchodu zahrnuje toky zboží a služeb mezi členskými státy stejně jako jiné formy ekonomické činnosti, jako například usazování.“⁹⁵ Daný pojem navíc zahrnuje, při splnění dalších kritérií, i dohody či jednání, které jsou schopny ovlivnit konkurenční strukturu trhu uvnitř Společenství, pokud eliminují či hrozí eliminací dalšího soutěžitele působícího uvnitř Společenství.⁹⁶

Územní působnost komunitárního práva v oblasti hospodářské soutěže je tedy kromě konstatování, že jednání má za cíl nebo ve výsledku omezuje nebo má za účel omezit soutěž na společném trhu omezena i tím, že **musí existovat možnost ohrožení obchodu mezi členskými státy.**

„V této spojitosti je velmi důležité, zda je dohoda schopna vytvořit hrozbu, přímou či nepřímou, aktuální či potenciální, volnému obchodu mezi členskými státy způsobem, který je způsobilý zamezit dosažení cílů společného trhu mezi státy.“⁹⁷ Dále je nutné, aby bylo možno „s dostatečným stupněm pravděpodobnosti předvídat na základě objektivních faktických či právních hledisek, že dohoda, rozhodnutí či postup může mít vliv, přímý či nepřímý, aktuální či potenciální, na průběh obchodu mezi členskými státy“,⁹⁸ přičemž vliv na trh mezi státy je většinou výsledkem působení kombinace rozličných faktorů, jejichž vliv, pokud bychom je posuzovali samostatně, nebývá sám o sobě významný.⁹⁹

⁹³ rozsudek ESD ve věci 172/80 Gerhard Zöchner v. Bayerische Vereinsbank AG, [1981] ECR 02021 odst. 18

⁹⁴ Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101, 27/04/2004 P. 0081 - 0096, odst. 19

⁹⁵ rozsudek ESD ve věci č. C-309/99 J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, ECR [2002] I-01577 odst. 119-122

⁹⁶ Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101, 27/04/2004 P. 0081 - 0096, odst. 20

⁹⁷ rozsudek Soudu první instance ve věci T-62/98 Volkswagen AG v. Commission of the European Communities, [2000] ECR II-2707, odst. 179

⁹⁸ rozsudek ESD ve věci 42/84 Remia BV and others v. Commission of the European Communities [1985] ECR 2545, odst. 22

⁹⁹ rozsudek ESD ve věci C-250/92 Gøttrup-Klim e.a. Grovvarforeninger v. Dansk Landbrugs Grovvarereselskab AmbA, [1997] ECR I-05641, odst.

Není proto podstatné, zda činnost jednotlivého soutěžitele, který se účastní protisoutěžního jednání, je sama o sobě schopna přivodit znatelný dopad na obchod mezi členskými státy, pokud je takovýto dopad určitelný u zkoumané protisoutěžní dohody či jednání ve vzájemné shodě v její celistvosti.¹⁰⁰ Izolovaně nelze zkoumat ani jednotlivá ustanovení protisoutěžní dohody: „pro účely posouzení kritéria vlivu na obchod mezi členskými státy rozhoduje výlučně skutečnost, zda dohoda jako celek má potenciál naplnit kritérium vlivu na obchod“.¹⁰¹

Na druhé straně v případech, kdy smluvní vztahy mezi smluvními stranami zahrnují více aktivit, musí být tyto činnosti, pro jejich posouzení jako jediného obchodního ujednání, přímo propojeny a musí tvořit nedílné prvky jediného celkového obchodního ujednání.¹⁰²

Nesmíme též zaměňovat kritérium vlivu na trh mezi členskými státy s definicí relevantních zeměpisných trhů, neboť požadavek ovlivnění obchodu mezi státy může být naplněn i pokud ovlivněný relevantní trh je pouze trhem národním či místním.¹⁰³ Pro naplnění pojmu „mezi členskými státy“ postačuje, pokud jsou dotčeny alespoň části území různých států, přičemž zakázané jednání může pocházet odkudkoli. Tento znak je naplněn i tehdy, pokud se dohoda týká území pouze jednoho členského státu, pokud zároveň vede k uzavření trhu tohoto státu, tedy ztěžuje či vylučuje přístup soutěžitelů z jiných členských států.¹⁰⁴ Může jít tedy o dohodu či jednání uskutečňované na části území členského státu, pokud jeho dopad na obchod mezi státy je znatelný.¹⁰⁵

¹⁰⁰ rozsudek Soudu první instance ve věci T-2/89 Petrofina SA v. Commission of the European Communities, [1991] ECR II-1087, odst. 226

¹⁰¹ JUDr. Hana Fraňková, Mgr. Zuzana Šimeková: Soutěžní pravidla podle čl. 81 Smlouvy aneb jak posoudit kartelovou dohodu? Jurisprudence 4/2006, str. 23

¹⁰² rozsudek Soudu první instance ve věci T-77/94, Vereniging van Groothandelaren in Bloemkwekerijproducten, Florimex BV, Inkoop Service Aalsmeer BV and M. Verhaar BV v Commission of the European Communities [1997] ECR II-759, odst. 142-144, Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101, 27/04/2004 P. 0081 - 0096, odst. 14

¹⁰³ Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101, 27/04/2004 P. 0081 - 0096, odst. 14

¹⁰⁴ rozsudek ESD ve věci 246/86 SC Belasco and others v. Commission of the European Communities, [1989] ECR 02117, odst. 33, 38

¹⁰⁵ Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101, 27/04/2004 P. 0081 - 0096, odst. 21

Nadále je nutné podotknout, že ovlivněním obchodu mezi členskými státy není míněno jen jeho negativní narušení ve smyslu zmenšení objemu obchodovatelného zboží či služeb. Okolnost, že dohoda přispívá nemalou měrou ke zvýšení oběhu obchodní výměny mezi členskými státy, nemůže sama o sobě vést k závěru, že tato dohoda není způsobilá ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu článku 81(1) Smlouvy.¹⁰⁶

Způsobilost dohody ovlivnit obchod mezi státy není ani vázána na její protisoutěžní obsah. Jurisdikci komunitárního práva tak podléhá jakákoliv dohoda nebo jednání, bez jejíž existence by se obchod mezi členskými státy pravděpodobně odvíjel odlišným způsobem než jak by se vyvíjel po uzavření zkoumané dohody¹⁰⁷ bez ohledu na to, zda se tak skutečně stalo. Vzhledem k doktríně potenciálního (nikoli tedy konkrétního) ovlivnění obchodu mezi členskými státy tak ani nevystává potřeba zkoumat konkrétní objemy obchodu mezi státy ovlivněnými zkoumanou dohodou, rozhodnutím či jednáním ve vzájemné shodě.

Pro stanovení, kdo má jurisdikci nad jednáním, ke kterému došlo na území Společenství byly vyvinuty tři různé doktríny: doktrína jednotného ekonomického subjektu, teorie účinku a teorie implementace.

Doktrína jednotného ekonomického subjektu byla vytvořena roku 1969 v případě *Dyestuffs*¹⁰⁸, když namísto užití teorie účinku ESD dovedl, že jednání dceřiných společností uvnitř EU je nutné přičítat jejich mateřské společnosti mimo EU¹⁰⁹ – což je v souladu s ekonomicko funkčním pojetím podniku (soutěžitele) v komunitárním právu.

Teorie účinku vychází z praxe USA, ESD ji také vyslovil v případě *Dyestuffs*: „Pravidla soutěže vyjádřená ve Smlouvě jsou tedy aplikovatelná na všechna omezení soutěže, která na území Společného trhu vytvoří účinky předvídané článkem 81(1).“ Později byla tato

¹⁰⁶ tamtéž odst. 34

¹⁰⁷ např. rozsudek ESD ve věci C-7/95 P *John Deere Ltd v. Commission of the European Communities* [1998] ECR I-3111, odst. 78

¹⁰⁸ *Dyestuffs*, OJ 1969 L195/11

¹⁰⁹ např. rozsudek ESD ve věci 48-69 *Imperial Chemical Industries Ltd. v. Commission of the European Communities* [1972] ECR 819, odst. 132-135

doktrína upřesněna v tom smyslu, že **dopad na trh musí být přímý a bezprostřední, přiměřeně předvídatelný a značný.**¹¹⁰

K pojmu „značně“ se Komise vyjádřila v *Pravidlech Komise o pojmu vlivu na obchod*¹¹¹, které, ač nejsou právně závazné, shrnují dosavadní judikaturu a poskytují důležité vodítko pro orientaci v dané problematice. Komise tu vytyčila skupinu případů, které **obvykle** nejsou způsobilé přivodit ovlivnění obchodu mezi členskými státy.

Předně jde o dohody, na které je aplikovatelné pravidlo *de minimis*¹¹², neboť dohody mezi malými a středními podniky¹¹³ většinou takovéto omezení nejsou schopny přivodit.

Dle Komise není dále principiálně obchod mezi členskými státy ohrožen (tzv. NAAT-rule), nevyjímaje případy tzv. tvrdých kartelů, pokud celkový podíl na jakémkoli relevantním trhu Společenství stran kartelové dohody či jednání nepřesahuje 5 procent a zároveň v případech horizontálních kartelů celkový roční obrat dotčených soutěžitelů ve Společenství nepřesahuje 40 milionů euro. Pokud se dohoda týká společného nákupu produktů, relevantní obratem se bude rozumět tento nákup. Ovšem v případech, kdy se bude jednat o dohodu nebo jednání, které jsou již svou podstatou způsobilá ovlivnit obchod mezi členskými státy (např. pokud se týkají importu a exportu), k jejich posouzení způsobilosti takový obchod postačí, pokud dosáhnou i jedné z hodnot uvedených výše.

Presumpce neohrožení obchodu mezi členskými státy se jinak naopak uplatní i v případě, kdy během dvou po sobě jdoucích let výše vedená prahová hodnota celkového obratu není překročena o více než 10 procent a celkový podíl na relevantním trhu dotčených soutěžitelů není překročen o více jak 2 procenta. Pokud se však dohoda nebo jednání bude týkat nově vznikajícího trhu, na kterém ještě nedošlo ke stabilizaci tržních podílů ani k dosažení vysokých obrátů, bude její dopad posuzován dle jiných kritérií.

¹¹⁰ Stanovisko generálního advokáta Mayrase z 2. května 1972 ve věci 48-69 Imperial Chemical Industries Ltd. v. Commission of the European Communities [1972] ECR 619

¹¹¹ Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevantí pro EHS) OJ C 101, 27/04/2004 P. 0081 - 0096, viz odst. 52 an.

¹¹² Oznámení Komise: Commission Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 81(1) of the Treaty, OJ C 368, 22.12.2001, p.13, odst.3

¹¹³ vymezeny v Doporučení Komise: Commission Recommendation 2003/381/EC concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, OJ L124, 20.5.2003, p. 36

Tato kritéria se však neuplatní bez dalšího — vždy bude nutno posoudit daný případ ve své jedinečnosti.

Teorie implementace pak spočívá v tom, že orgány Společenství mohou postihovat jednání, která vznikají mimo EU, ale která se uskutečňují, alespoň částečně, na území EU. Například v případě Wood Pulp¹¹⁴ bylo řečeno: „Měli bychom mít na paměti, porušení článku 81, jako uzavření dohody, jejímž cílem je omezení soutěže na společném trhu, spočívá v jednání složeného ze dvou prvků: „uzavření dohody, rozhodnutí nebo jednání ve vzájemné shodě a v jejich uskutečnění. Pokud by použitelnost zákazu stanovená soutěžním právem měla záviset na místě, kde byla uzavřena dohoda, rozhodnutí nebo jednání vzájemné shodě, samozřejmě by to poskytlo snadný prostředek, jak zákaz obejít. Proto je rozhodujícím faktorem místo, kde bylo jednání uskutečněno.“

Jako indikátor pro faktické posuzování těchto dohod slouží především faktory jako je tržní síla a geografické rozložení hospodářských aktivit subjektů uzavírajících protisoutěžní dohody či jednání. Dalším faktorem je pak druh výrobků, kterých se dohoda týká (protisoutěžní dohody jsou zvláště nebezpečné, pokud zahrnují výrobky lehce obchodovatelné v rámci přeshraničního obchodu — tj. výrobky, jejichž přeprava není spojena s vysokými náklady či nepodléhá zákonné regulaci, jakož i ty, které jsou nezbytné pro proniknutí na trh jiného členského státu¹¹⁵). Nezanedbatelný vliv mají i vnější faktory — tedy ekonomické a právní prostředí, v němž se daná dohoda uplatní. Přitom je třeba mít na zřeteli, že dané faktory nelze zkoumat izolovaně ale pouze ve vzájemných souvislostech.

¹¹⁴ rozsudek ESD ve věci C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85 (spojené případy), A. Ahlström Osakeyhtiö and others v. Commission of the European Communities, [1993] ECR I-1307

¹¹⁵ viz např. rozsudek ESD ve věci C-215/96 a C-216/96 (spojené případy) Carlo Bagnasco and Others v. Banca Popolare di Novara soc. coop. ar. (BNP) (C-215/96) and Cassa di Risparmio di Genova e Imperia SpA (Carige) (C-216/96), [1999] ECR I -00135

Poznámka k dané kapitole:

Postižení již samotné potencionální hrozby ohrožení obchodu na společném trhu zvýrazňuje, jak důležitou hodnotu svobodný trh mezi členskými státy představuje. Kartelová dohoda či jednání tak může být postižena ještě před tím, než dojde k jejímu nežádoucímu vlivu na soutěž.

Teorie implementace navíc dovoluje postihovat i jednání, která vznikají mimo prostor Společenství. Reálně je ovšem velmi těžké, aby Komise uplatnila své pravomoci vůči soutěžiteli, který nepochází z Evropské unie – zvláště pokud je podporován vládou daného státu. Komisi se však alespoň v tomto ohledu daří úzce spolupracovat se soutěžními úřady jiných jurisdikcí (např. s Ministerstvem spravedlnosti a Federální obchodním úřadem v USA).

V praxi se zohledňuje i určitá vzájemnost právních řádů. Pro tuto praxi však neexistuje žádný právní základ, neboť nejde ani o všeobecně přijímanou zásadu mezinárodního práva. Evropský soudní dvůr tak k materiální vzájemnosti právních řádů přihlíží jen jako k politickému aspektu daného případu — a není jí ve svých rozhodnutích vázán.

2.2.2. ZPŮSOBILOST VYLOUČENÍ, OMEZENÍ NEBO NARUŠENÍ HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

Jak již bylo řečeno, článek 81 a platná judikatura zakazuje veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo (alternativně) výsledkem je citelné vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu.

Je přitom nezbytné rozlišovat jednání, jehož předmětem (cílem) je omezení soutěže od jednání, jehož účinkem takovéto omezení soutěže může být. Není třeba zvažovat konkrétní dopady zkoumané dohody, pokud je jejím prostřednictvím sledováno vyloučení omezení nebo

narušení soutěže.¹¹⁶ Termín vyloučení soutěže přitom označuje zabránění v soutěži; omezení soutěže je užíváno pro stav, kdy je redukován prostor pro jednání soutěžitelů, přičemž pojem narušení zahrnuje oba zmíněné pojmy. *Všechny tři formy poruch (následku) soutěže jsou spojovány s obdobnými právními následky protisoutěžního deliktu a jeho charakteru.*¹¹⁷

V případech jednání, jejichž cílem je vyloučit, omezit nebo narušit soutěž, jde především o jednání, jejichž podstatou je potenciál soutěž omezit.¹¹⁸ Při jejich hodnocení se vychází ze smluvních ujednání, právního a ekonomického kontextu, ve kterém byla tato ujednání smluvna a ve kterém se uplatňují¹¹⁹ a soudobému chování stran na trhu. V tomto ohledu je subjektivní záměr stran omezit soutěž sice relevantním faktorem, ovšem nikoliv nutnou podmínkou.¹²⁰ Proto není nutné zkoumat, která strana navrhla ustanovení mající za cíl narušit soutěž, či zda strany jednaly v tomto ohledu se společným záměrem. Jde především o zkoumání cílů dohody jako takové, ve světle ekonomického kontextu, ve kterém se má dohoda uplatnit.¹²¹ Pro stanovení, že dohoda má za cíl omezení soutěže není přitom nutné zjišťovat, který ze soutěžitelů účastnících se na takovéto dohodě inicioval tu kterou část dohody, ani zjišťoval společný záměr stran omezit soutěž v době uzavření takovéto dohody.¹²²

Tak například v případě *European Night services*¹²³ Soud prvního stupně označil horizontální cenové kartely a kartely o rozdělení trhu za očividné omezování soutěže. Vyčerpávající seznam, který by obsahoval ujednání, jejichž jasným cílem je omezení soutěže, neexistuje. Za taková ujednání jsou ovšem považována ta, která jsou uvedena v nařízeních o blokových výjimkách nebo které Komise označila za tzv. „tvrdé kartely“. Posouzení, zda se jedná o tzv. „tvrdý kartel“ závisí i na ekonomickém kontextu, ve kterém se má uplatnit, což se projevuje např. tím, že se seznam *tvrdých kartelů* do jisté míry v nařízeních o blokových výjimkách liší.

¹¹⁶ rozsudek ESD ve věci (spojené případy) 56/64 a 58/64 Consten and Grundig v. Commission of the European Communities [1964] ECR 299, odst. 342; rozsudek ESD ve věci C-219/95 P, Ferrière Nord SpA v. Commission of the European Communities [1997] ECR I-4411, odst. 14, 15

¹¹⁷ Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo 2. vydání, C. H. BECK 2004, str. 542

¹¹⁸ Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (Text s relevancí pro EHS), OJ C 101, 27/04/2004 P.0097- 0118, odst. 21

¹¹⁹ rozsudek ESD ve věci 98-102, 104, 105, 108 a 110/82 (spojené případy) NV IAZ International Belgium and others v. Commission of the European Communities [1983] ECR 03369, odst.23-25

¹²⁰ Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (Text s relevancí pro EHS), OJ C 101, 27/04/2004 P.0097- 0118, odst. 22

¹²¹ rozsudek ESD ve věci 29/83 a 30/83 (spojené případy) Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzink GmbH v. Commission of the European Communities [1984] ECR 1679, odst. 28

¹²² rozsudek ESD ve věci 29/83 a 30/83 (spojené případy) Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzink GmbH v. Commission of the European Communities [1984] ECR 1679, odst. 26

¹²³ rozsudek Soudu první instance ve věci T-374/84, T-375/94, T-384/94 a T-388/94 (spojené případy) European Night Services Ltd (ENS), Eurostar (UK) Ltd, formerly European Passenger Services Ltd (EPS), Union internationale des chemins de fer (UIC), NV Nederlandse Spoorwegen (NS) and Société nationale des chemins de fer français (SNCF) v. Commission of the European Communities, [1998] ECR II-3141

Druhou skupinu tvoří dohody, jejichž cílem primárně není omezení soutěže. V takovém případě bude nutno zvažovat skutečné i potenciální omezující účinky na soutěž na společném trhu.¹²⁴

Pokud jde o výsledek, kterým je **citelné vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže**, tento výsledek je definován tak, že **musí být schopen ovlivnit soutěž do té míry, že negativní vliv na ceny, produkty, vývoj nebo na rozmanitost a kvalitu zboží a služeb může být na relevantním trhu důvodně očekáván** (i viz výše).¹²⁵ Přitom musíme mít na zřeteli podmínky a kontext, ve kterých je dohoda uplatňována, strukturu trhu, atd.

Často je zapotřebí definovat relevantní trh a určit postavení stran na trhu. Je totiž pravděpodobné, že se negativní dopady na soutěž v rámci relevantního trhu objeví, pokud strany mají nebo získají individuálně nebo společně na takovém trhu významný podíl na tržní síle a daná dohoda přispívá k vytvoření, udržení nebo posílení tržní síly takto získané a dovoluje přitom stranám nabyté tržní síly zneužívat.¹²⁶ Výsledek zkoumané dohody nemá být přitom zkoumán samostatně, ale v kontextu s obdobnými dohodami, aby mohl být zjištěn jejich kumulativní dopad na soutěž. Tento jev je označován jako „**účinek paralelních systémů**“ (parallel network effect).

Citelnost porušení soutěže dovedla judikatura z pravidla *de minimis*, vytvořeného Soudním dvorem roku 1969. Jde o pravidlo tzv. **bagatelního jednání**, podle něž i zakázaná jednání, pokud mají pouze bezvýznamný dopad na relevantní trh, nespádají do působnosti článku 81.¹²⁷ Komise se k aplikaci pravidla *de minimis* vyjádřila v několika oznámeních – naposledy v **Oznámení Komise na podporu *de minimis***.¹²⁸ Oznámení stanoví, že pokud nejsou hranice podílů smluvních stran jím stanovené na určitém trhu překročeny, taková

¹²⁴ rozsudek ESD ve věci C-7/95 P, John Deere Ltd v. Commission of the European Communities, [1998] ECR I-03111, odst. 77

¹²⁵ rozsudek Soudu první instance ve věci T-112/99 Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom and Télévision française 1 SA (TF1) v. Commission of the European Communities, [2001] ECR II-02459, odst. 76, 77

¹²⁶ Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (Text s relevantí pro EHS), OJ C 101, 27/04/2004 P. 0097-0118, odst. 25

¹²⁷ rozsudek ESD ve věci 5-69 Franz Völk v. S.P.R.L. Ets J. [1969] ECR 00295, odst. 7

¹²⁸ Oznámení Komise: (Text s relevantí pro EHS), Commission Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 81(1) of the Treaty, OJ C 368, 22.12.2001, p.13-15

dohoda neomezuje znatelně soutěž. Nejenže tedy Komise proti účastníkům takové dohody nezahájí řízení, pokud strany jednájí v dobré víře, že jsou kryty pravidlem de minimis, Komise jim dokonce ani neuloží pokuty. Oznámení přitom vymezuje hranici citelnosti negativně — dohody, které nespádají pod pravidlo de minimis zde vyjádřené nemusí mít nutně citelné protisoutěžní dopady.¹²⁹ Každý případ je nutno zkoumat jednotlivě. Přestože toto oznámení není právně závazné, jeho účelem je sjednotit praxi při posuzování protisoutěžních jednání soudy a státními orgány členských států.

Nařízení Komise de minimis rozlišuje mezi dohodami současných a potencionálních soutěžitelů. Nevztahuje se ovšem na tzv. „tvrdé kartely“ v ní explicitně vyjmenované, jako např. na stanovování cen, omezení produktů či tržeb, rozdělení trhů či zákazníků, atd. **Soutěž není citelně narušena, pokud úhrnný podíl aktuálních či potencionálních soutěžitelů účastnících se zkoumané dohody na trhu nepřesahuje 10 % na žádném z ovlivněných relevantních trhů.**¹³⁰

U dohod uzavřených mezi účastníky, kteří nejsou vůči sobě soutěžiteli pak postačuje, že tržní podíl jednotlivých stran nepřevyšuje 15 % na jakémkoli předmětnou dohodou dotčeném relevantním trhu.¹³¹ V případech, kdy jen těžko rozlišíme, zda se jedná o dohodu soutěžitelů či nikoli — možná i kvůli neurčitému pojmu potencionálního soutěžitele — se použije přísnější desetiprocentní hranice úhrnného tržního podílu.¹³²

Nutno podotknout, že kritérium podílu na trhu bývá ze strany odborné veřejnosti i kritizováno. Důvodem je fakt, že jde jen o jeden z faktorů, který poukazuje na skutečnou sílu podniku, přičemž silný tržní podíl může být jen přechodným jevem.

¹²⁹ tamtéž, odst. 2

¹³⁰ tamtéž, odst. 7 písm. a)

¹³¹ Oznámení Komise: (Text s relevancí pro EHS), Commission Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 81(1) of the Treaty, OJ C 368, 22.12.2001, p.13-15, odst. 7 písm. b)

¹³² tamtéž, odst. 7

2.2.3. SPOLEČNÝ TRH

Dle judikatury tento pojem zahrnuje jak území států EU, tak území států Evropského hospodářského prostoru.

2.2.4. RELEVANTNÍ TRH

Článek 81 hovoří o omezení soutěže na společném trhu, proto je společný trh dalším klíčovým pojmem a nutným krokem, kterým je nutné se zabývat. Předmětem našeho zájmu je ale i relevantní trh. Je základem pro identifikaci i ohraničení trhu a analýzy reálných účinků jednání soutěžitelů na tržní prostředí. Primárním cílem definování trhu je i identifikace tržní síly jednotlivých soutěžitelů. Jak bylo řečeno výše, pokud se strany účastní zakázané kartelové dohody, ale **jejich podíl na trhu je zanedbatelný, dopad jejich jednání může být jen zanedbatelný a proto se na takovou dohodu nebude vztahovat režim článku 81.** Stanovení tržní síly stran může být důležité i z toho hlediska, zda se na ně může vztahovat bloková výjimka nebo individuální výjimka dle 81(3).

Relevantní trh je věcí analýzy skutkového stavu a jako takový je předmětem dokazování.

Obsáhlým vodítkem pro definování relevantního trhu je **Oznámení Komise o definování relevantního trhu pro potřeby evropského soutěžního práva**¹³³ (v následujících odstavcích jen Oznámení Komise). Komise v tomto dokumentu poukazuje na skutečnost, že relevantní trh je určen za pomoci stanovení relevantního trhu produktu a relevantního zeměpisného trhu.

Oznámení je vybudováno na klasickém „omezovacím“ přístupu, dle kterého je tržní síla vždy omezena poptávkovou a nabídkovou zaměnitelností a potencionální soutěží: primární roli tu hraje poptávková zaměnitelnost produktů, přičemž zaměnitelnost nabídky hraje roli jen ve vymezených případech.

¹³³ Oznámení Komise: Commission Notice on the definition of relevant market for the purposes of Community competition law, OJ C 372, 9.12.1997, p. 5-13

V odstavci 13 Oznámení přitom vysvětluje důvody pro volbu dané analýzy: „Podniky podléhají třem formám soutěžních omezení: zastupitelností na straně nabídky, zastupitelností na straně poptávky a potencionální konkurencí. Z ekonomického hlediska představuje produktová zaměnitelnost pro definici relevantního trhu nejbezprostřednější a nejefektivnější tlak na dodavatele určitého výrobku, zejména v oblasti určování cen. Podnik nebo skupina podniků přitom nemůže významně ovlivňovat dané prodejní podmínky, jako např. ceny, pokud mají zákazníci možnost snadno přejít na dostupné zástupné produkty nebo k dodavatelům sídlícím jinde. Využití definice trhu v zásadě spočívá v určení účinných alternativních zdrojů nabídky pro zákazníky zúčastněných podniků, jak v oblasti produktů/služeb tak v oblasti zeměpisného umístění dodavatelů.“

Oznámení předvidá **dvojstupňovou analýzu každého trhu**. Nejprve je nutno zkoumat trh relevantního produktu, tedy hmotný rozsah trhu, kterým Komise rozumí „všechny produkty a/nebo služby, které spotřebitel vnímá jako zaměnitelné nebo zastupitelné, z důvodu vlastností, ceny a zamýšleného použití daného produktu.“¹³⁴ Poté následuje vymezení zeměpisného rozsahu trhu.

Dle oznámení Komise zeměpisně relevantní trh „zahrnuje oblast, ve které se soutěžitelé účastní nabídky a poptávky po produktech a službách, ve které jsou podmínky soutěže dostatečně homogenní a která může být od okolních oblastí odlišena neboť podmínky soutěže jsou v těchto oblastech odlišné.“

Zákon o ochraně hospodářské soutěže 143/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který vychází z komunitární úpravy, vymezuje relevantní trh v § 2 odst. 2 za použití obou těchto kritérií: „Relevantním trhem je trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, a to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území.“

¹³⁴ Oznámení Komise: Commission Notice on the definition of relevant market for the purposes of Community competition law, OJ C 372, 9.12.1997, p. 5–13, pozn. 7

J. Bejček v tomto duchu ve svém díle *Existenční ochrana konkurence*¹³⁵ vysvětluje, že relevantním trhem je míněn „*prostorový a časový souběh nabídky a poptávky po takovém zboží, službách a výkonech, které jsou z hlediska uspokojování určitých potřeb uživatelů těchto výrobků, služeb a výkonů shodné nebo vzájemně zastupitelné*“.

Primárním hlediskem pro určení relevantního trhu je tedy míra zaměnitelnosti daného produktu z hlediska spotřebitele. Relevantní trh je tak tvořen především produkty, které jsou vysoce zaměnitelné, přičemž produkty s omezenou či nízkou měrou zaměnitelnosti většinou společný trh netvoří.¹³⁶ Riziko vzniku kartelu je přitom mnohem vyšší na trhu s homogenními výrobky (např. banány, cement) než na trzích s heterogenními výrobky.

Pro stanovování **spotřebitelské zaměnitelnosti produktů** slouží jako východisko **vlastnost produktu, jeho předpokládané využití a cena**. Oznámení Komise ale upozorňuje, že podobnost vlastností produktů nebo jejich funkční zaměnitelnost sama o sobě nepostačuje k definování hranic relevantního trhu — a to i přesto, že tato kritéria bývají v praxi zohledňována. Pokud bude totiž stejný produkt užíván k různým účelům, bude existovat i více věcně rozlišených relevantních trhů. **Cena ale přesto zůstává v této analýze klíčovým faktorem**. Při definování relevantního trhu je nutno se z praktických důvodů zaměřit na cenu — „*přesněji na zaměnitelnost spotřebitelské poptávky v závislosti na malých neustálých změnách v relativních cenách*“ (= *cenách vyjádřených v poměru k ceně jiného zboží nebo jiné základně např. „chleba stojí desetkrát více než rohlík“*).¹³⁷ Komise tak podporuje používání tzv. SSNIP testu (**S**mall **b**ut **S**ignificant **N**on-transitory **I**ncrease in **P**rice = malé ale významné nejen přechodné zvýšení ceny; cenový test).

Nutno dodat, že v praxi používá Komise i mnoho dalších kvantitativních testů, které vychází především ze statistických a ekonometrických měření. V případě SSNIP testu se hypoteticky simuluje situace, kdy cena jednoho produktu trvale stoupne o 5-10%

¹³⁵ Josef Bejček, *Existenční ochrana konkurence*, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita, 1996. 369 pp. Acta Universitatis Brunensis Iuridica; No 169, str. 18

¹³⁶ viz rozsudek ve věci 66/86 Ahmed Saeed Flugreisen and Silver Line Reisebüro GmbH v. Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs e.V. [1978] ECR 207, odst. 39

¹³⁷ <http://business.center.cz/business/pojmy/pojem.aspx?PojemID=1351>

a vyhodnocuje se předpokládaná reakce spotřebitelů – tedy zda nadále přetrvají u daného produktu, či zda jej spíše zamění za produkt jiný, levnější. Pokud použijeme ekonomický termín, jde vlastně o zkoumání *cenové elasticity daného produktu*¹³⁸. Vychází se přitom z běžné, převládající ceny na trhu.

Pokud simulované zvýšení ceny vyústí v předpokládaný pokles výnosů z daného produktu z důvodu odlivu spotřebitelů ke konkurenčním produktům, pak ony konkurenční produkty společně s výchozím produktem budou tvořit společný trh. Tento postup je opakován až do doby, než je soubor produktů tak malý, že by trvalé zvýšení relativní ceny produktu bylo výhodné (jde tedy o zkoumání tzv. křížové cenové elasticity výrobku). Jedná se tedy vlastně o princip nejmenšího trhu: „*relevantní trh má být nejmenším soustředěním výrobků, na něž spotřebitelé reagují*“.¹³⁹

Při zvažování, zda spotřebitel přejde k jinému produktu je třeba přitom brát v potaz:

- 1) náklady, které mu se změnou výběru produktu vzniknou,
- 2) předpokládanou rychlost změny produktu (aby představovalo účinné soutěžní omezení, musí k němu dojít rychle),
- 3) dosavadní chování spotřebitelů (někdy i jen tzv. marginálních spotřebitelů, tedy i jen jejich skupiny), jejich preference, atd.

Dalšími kritérii pro určování relevantního trhu je tzv. **Stigler–Sherwinův test**, který vychází z poznatku, že ceny shodného zboží na trhu přirozeně směřují rovnosti, a že tedy i shodná cena produktů má svou vypovídací schopnost pro určení relevantního trhu, přičemž předmětem zkoumání jsou cenové řady v čase. Obdobně tzv. **Horowitzův test** sleduje, zda rozdíl cen produktů směřuje v čase k nule, tedy zdali jde o zastupitelné výrobky.

Česká literatura někdy hovoří o tzv. **relevantním výrobku**, kterým míní věcnou (výrobní) stránku relevantního trhu, a o konkrétním výrobku produkovaným účastníkem předmětného řízení jako o výchozím produktu – mně však označení relevantního výrobku v tomto smyslu připadá matoucí, a proto jej nadále nebudu užívat.

¹³⁸ Cenová elasticita výrobku je tím vyšší, čím větší je reakce spotřebitelů (která spočívá ve zmenšení jeho spotřeby) na zvýšení ceny daného produktu. Čím je tedy cenová elasticita vyšší, tím spíše existuje zaměnitelný produkt.

¹³⁹ JUDr. Robert Neruda: Relevantní trh a otázky související v teorii a praxi soutěžního práva, 1.část. Právní rozhledy 12/2004, str. 453

Oznámení Komise ovšem bere v potaz i míru **zaměnitelnosti produktů z hlediska dodavatele**, tj. zda je dodavatel rychle a bez obtíží schopen nahradit produkci jednoho produktu či služby produktem či službou jinou. Zaměnitelnost produktů z hlediska dodavatele je ovšem brána v potaz pouze je-li její vliv tak významný a bezprostřední, že může být považován za rovnocenný účinku spotřebitelské zaměnitelnosti produktů. Zkoumá se, zda by soutěžitelé zavedli nově produkci produktu, kdyby se jeho cena trvale zvýšila o 5 až 10 %. Aby byla dodavatelská zaměnitelnost efektivní, musí být navíc dodavatelé schopni zavést novou produkci bez zbytečně vysokých nákladů či rizik.¹⁴⁰

Implicitním kritériem vymezení relevantního trhu, kterým se Oznámení Komise výslovně nezabývá je samozřejmě časová relevance daného trhu. Relevantní trh je vždy jevem dynamickým. Česká terminologie pak pro dané aspekty používá různých avšak synonymních termínů: hovoří se o věcné stránce relevantního trhu, věcně relevantním trhu, věcném vymezení relevantního trhu¹⁴¹, atd.

Při určování zeměpisného relevantního trhu se vychází z obdobných kritérií a zaměřujeme se na zkoumání, zda se z důvodu malého trvalého zvýšení ceny produktu v oblasti A spotřebitelům vyplatí nakupovat či spotřebovávat služby v oblasti B, či zda se ostatním dodavatelům vyplatí dodávat produkty přímo do oblasti A, aby se tak stalo malé trvalé zvýšení ceny daného produktu nakonec hospodářsky nevýhodným krokem.

Oznámení Komise i zde uvádí vodítka, při určování zeměpisného relevantního trhu, jako je například základní vlastnosti poptávky, postoje spotřebitelů i soutěžitelů, záznamy o předešlých dodávkách z jiných oblastí, soudobé oblastní spotřebitelské návyky, trasy obchodních cest, náklady vynaložené na změnu oblasti odběru produktu, popř. další překážky s tím spojené, atd. Zeměpisně relevantní trh tedy v odst. 8 definuje tak, že zahrnuje území, ve kterém se dotčení soutěžitelé, za existence homogenní struktury soutěže, účastní nabídky

¹⁴⁰ Rozhodnutí Komise: 93/247/EEC: Commission Decision of 12 November 1992 declaring a concentration to be compatible with the common market (Case No IV/M.222 - Mannesmann/Hoesch) Council Regulation (EEC) No 4084/89 OJ L 114, 05/05/1993 P. 0034 - 0048.

¹⁴¹ : JUDr. Robert Neruda: Relevantní trh a otázky související v teorii a praxi soutěžního práva, 1.část. Právní rozhledy 12/2004, str. 447

a poptávky produktů a služeb. Za nejdůležitější rozlišovací prvek tak označuje právě stejnorodost soutěžních podmínek na daném území.

Zvláštní je případ tzv. řetězové zaměnitelnosti, kdy imaginární produkty A a B sice nejsou zaměnitelné, existuje však produkt C, který je zaměnitelný za oba tyto produkty – praxe pak vyvozuje existenci společného trhu všech těchto produktů. Ekonomickým zdůvodněním je fakt, že při stanovování ceny produktů A a B je nutno brát v úvahu i cenu produktu C.

K potenciální soutěži, tedy ke třetímu zdroji konkurenčního omezování, nebude při vymezování relevantních trhů přihlíženo, neboť se vychází ze specifických faktorů a okolností souvisejících s možností vstupu nových soutěžitelů na daný trh. Na druhou stranu je ale existence či absence potenciální soutěže relevantním faktorem při posuzování reálné tržní síly soutěžitelů. Musíme totiž vycházet ze skutečnosti, že ani soutěžitel, který ovládá podstatnou část trhu, nemusí mít nutně poměrnou tržní sílu, protože možnost potenciálních soutěžitelů rychle vstoupit na daný trh může představovat výrazné omezení jeho chování.

Oznámení se zabývá nejen obecnými kritérii pro vymezení relevantního trhu pro účely komunitárního práva, ale věnuje se samostatně i vymezením trhu sloužícímu k nákupu, k vymezení trhu s technologiemi a trhu s příslušenstvím.¹⁴²

I přes takto stanovená kritéria zůstává prostor pro uvážení Komise široký, už z důvodu použití neurčitých pojmů, jakými je zaměnitelnost výrobků a služeb.

Toto Oznámení respektovalo definici trhu danou ustálenou praxí Komise a komunitárních soudů a i přes kritické názory, že je použitelné především na případy fúzí, bylo vítáno jako přínos pro větší transparentnost a průhlednost rozhodování.

¹⁴² viz případ 322/81, NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Commission of the European Communities [1983] ECR 03461, kde ESD dovedl, že struktura konkurence na trhu s náhradními pneumatikami je rozdílná od struktury konkurence na trhu s pneumatikami jako originálním příslušenstvím dodávaným společně s novým vozem.

Poznámka k dané kapitole:

Pojem relevantního trhu bývá někdy odbornou veřejností kritizován. Někteří odborníci tvrdí, že protisoutěžní jednání lze identifikovat i bez zjišťování relevantního trhu *jako souběhu věcných, místních a časových aspektů*.¹⁴³ Například koncepce tzv. *velké peněženky* vychází z toho, že všichni výrobci a poskytovatelé služeb stojí na jediné straně nabídky, kde společně soutěží o prostředky spotřebitelů (tedy o svůj podíl z celkové agregátní kupní síly).

V USA se dříve tržní síla měřila metodou tzv. *přímého měření tržní síly*. Princip tohoto měření spočíval v tom, že se hodnotil rozdíl mezi cenou, za niž soutěžitel maximalizuje zisky, a mezními náklady při produkci vedoucí k maximálním ziskům, tedy bez vymezování relevantního trhu.

Zmiňuje se i metoda tzv. *zdravého lidského (selkého) rozumu* jako metoda, kdy se zkoumá tzv. **reaktivní zaměnitelnost produktu** (tedy jeho funkční zaměnitelnost společně se zohledněním subjektivních prvků v chování spotřebitelů) či vymezení relevantního trhu jako celku.

Tyto alternativní metody se však buďto vůbec nehodí k použití pro účely soutěžního práva či se neosvědčily (konkrétně se již upustilo od metody přímého měření tržní síly v USA). Zde se uplatní citát z případu Times-Picayune Nejvyššího soudu USA: „*Za každý výrobek existuje náhrada, ale relevantní trh nemůže obsahovat celou takovou nekonečnou škálu, aniž by ztratil svůj smysl. Kruh musí být veden tak úzce, aby vyloučil všechny výrobky, k nimž se v rámci přiměřených cenových rozdílů může obrátit jen omezený počet kupujících.*“¹⁴⁴

2.2.5. VĚCNÁ PŮSOBNOST

Věcná působnost evropského soutěžního práva zahrnuje všechny hospodářské oblasti a činnosti, pokud je evropské právo z tohoto režimu výslovně nevyjímá.

¹⁴³ JUDr. Robert Neruda: Relevantní trh a otázky související v teorii a praxi soutěžního práva, 1.část, Právní rozhledy 12/2004, str. 451

¹⁴⁴ O. Sekanina: Problematika relevantního trhu, Právní praxe v podnikání 1993, č. 7-8, str. 72

3. Některé typy horizontálních kartelů

3.1. výměna informací

Již výše jsem v této práci poukazovala na fakt, že i pouhé sdělování důvěrných či strategických informací, jež bývají součástí obchodního tajemství, může být porušením článku 81(1). Nejvýznamnější kartely se účastnily rozsáhlé výměny citlivých informací. Důvodem je skutečnost, že se tak chování konkurenčních soutěžitelů stává předvídatelným a snižuje tak nutnou míru nejistoty soutěžního prostředí — *system výměny informací může znatelně narušit rozhodovací nezávislost zúčastněných stran zaměňováním běžného soutěžního risku za účinnou spolupráci.*¹⁴⁵

Soutěžitelé, kteří se dané výměny neúčastní, jsou navíc neoprávněně znevýhodňováni — stejně jako i další potencionální soutěžitelé, neboť dané jednání mívá za následek zvýšení vstupních bariér na trh. Pokud by ovšem v konkrétním případě výměna informací vedla *ke zlepšení výroby nebo distribuce výrobků či k podpoře technického či hospodářského pokroku*, byla by dle článku 81 odst. 3 vyjmuta z režimu zakázaného jednání.

Případy, které jsou postiženy komunitárním soutěžním právem, dělíme na 2 skupiny: Jednak jde o **výměnu informací, která podporuje nebo tvoří nedílnou součást nekalého kooperativního chování** (např. určování cen). Druhou skupinu pak tvoří **výměna informací, která sice není spojena s nekalým kooperativním jednáním, ale je způsobilá přivodit protisoutěžní následky**. Tak je tomu, jak vysvětluje Komise v rozhodnutí *UK Agricultural Tractor Registratio Exchange*¹⁴⁶, obzvláště v případech vysoce koncentrovaných trhů. Výměna informací na vysoce koncentrovaném trhu může ve svém důsledku vést k takové míře transparentnosti trhu, že daný stav na takovém trhu znemožní či zneutralizuje veškerou

¹⁴⁵ 2001/418/EC: Commission Decision of 7 June 2000 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (Case COMP/36.545/F3 — Amino Acids) (Text s relevancí pro EHS) OJ L 152, 07/06/2001 P. 0024 - 0072, odst. 229

¹⁴⁶ rozhodnutí Komise 92/157/EEC: Commission Decision of 17 February 1992 relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty IV/31.370 and 31.448 - (UK Agricultural Tractor Registration Exchange) OJ L 68, 13.3.1992, p. 19-33

skrytou konkurencí. Na trzích, které nejsou dostatečně koncentrované, přispívá naopak transparentnost trhu ke zkvalitnění soutěže, neboť spotřebitelé mohou těžit z toho, že jejich volba produktu či služby bude učiněna za dokonalé znalosti dané nabídky.

Výměna informací na koncentrovaném trhu naopak pomáhá zavedeným podnikům a podnikům s významným podílem na trhu ke snažšímu a efektivnějšímu udržení jejich pozic na trhu. Již tím, že jejich pokrytí trhu a obraty jsou vyšší než u jiných soutěžitelů, mohou těžit z lepší znalosti trhu a mohou i rychleji reagovat na nárůsty tržeb menších soutěžitelů. Jakákoli soutěžní politika, která se odrazí v nárůstu tržeb, je totiž rychle zaznamenána ostatními soutěžiteli, kteří na ni mohou ihned zareagovat (např. také dočasně snížit ceny, atd.) Pak ovšem efekt takovýchto politik pro jejich iniciátory nepřináší kýžený výsledek, což neutralizuje snahu soutěžitelů na daném trhu dané iniciativy vyvíjet.

Pokud by nedocházelo k výměně informací, určitá míra nejistoty, co se týče místa, stupně a prostředků vedení konkurenčního boje, by zůstala zachována. Výměna informací navíc neomezuje soutěž jen mezi soutěžiteli, kteří se účastní výměny informací, ale i ve vztahu k ostatním soutěžitelům, neboť ti pak nemohou těžit ze stejné znalosti tržního prostředí, jako jejich konkurenti. *Nejistota a diskrétnost mezi dodavateli je vitálním prvkem soutěže na takovémto trhu. Aktivní soutěž lze udržet pouze v případě, kdy každý soutěžitel udrží své jednání v tajnosti, či když se mu dokonce podaří přelstít své konkurenty.*¹⁴⁷

S rostoucí koncentrací trhu a se vrůstající stejnorodostí a tedy zaměnitelností produktu, jehož se výměna informací týká, vzrůstá tendence ostatních soutěžitelů chovat se identicky — za takových podmínek je tedy výměna informací týkající se daného produktu zvláště závažná. Komise sama poukázala na skutečnost, že „*zvýšená transparentnost na takovýchto oligopolistických trzích zrazuje od nezávislého soutěžního jednání, neboť to by bylo ihned zaznamenáno ostatními soutěžiteli, kteří jsou schopni učinit odvetná opatření.*“¹⁴⁸ Obecná prahová hodnota koncentrace trhu, nad kterou by výměna informací byla vždy považována za protisoutěžní, zatím stanovena nebyla.

¹⁴⁷ rozhodnutí Komise 92/157/EEC: Commission Decision of 17 February 1992 relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty IV/31.370 and 31.446 - (UK Agricultural Tractor Registration Exchange) OJ L 58, 13.3.1992, odst. 37, 42-44

¹⁴⁸ 98/4/ECSC: Commission Decision of 28 November 1997 relating to a proceeding pursuant to Article 65 of the ECSC Treaty (Case IV/36.089 Wirtschaftsvereinigung Stahl) OJ L 001, 03/01/1998 P. 0010 - 0021, odst. 40, 44

Pro posouzení možných protisoutěžních účinků je tedy nutné sledovat zejména dva faktory: **strukturu daného trhu** (zejména saturaci trhu, počet soutěžitelů a jejich vzájemné vztahy, společný podíl soutěžitelů, kteří se účastní výměny informací na trhu a překážky vstupu na trh) a **povahu vyměňovaných informací**. *Protisoutěžní jednání se častěji vyskytuje v případech, kdy k výměně citlivých, aktuálních a individualizovaných informací dochází na koncentrovaných trzích homogenních produktů.*¹⁴⁹

Co se týče povahy informací, jejichž výměna bude spadat pod porušení článku 81(1), půjde především o strategické informace, důvěrné informace týkající se cen, obchodních podmínek, sazeb, zvláštních výjimek garantovaných specifickým zákazníkům, množstevních informací, výrobních či jiných kapacit, výstupních úrovní, investic, atd. Komise se vyjádřila v tom směru, že pravidelná výměna aktuálních, podrobných a přesných informací většinou vede k porušení článku 81(1), neboť přesněji odhalují konkurenční strategie a umožňují okamžitou a cílenou odezvu.¹⁵⁰

Naopak informace, jejichž obsah není důvěrný a které jsou snadno dostupné všem soutěžitelům, bude možno většinou vyměňovat bez obav. Na druhou stranu „*pouhopouhý fakt, že je možno danou informaci získat z dostupných zdrojů, avšak s jistými komplikacemi a nikoli tak rychle, jak si je mohou opatřit účastníci dané dohody, nutně neznamená, že taková výměna informací nevytváří systém solidarity a vzájemného ovlivňování a že tedy vypadne z dosahu článku 81(1).*“¹⁵¹

Dle názoru Komise je dohoda týkající se výměny informací realizována již v okamžiku, kdy si strany dané dohody dané informace vymění. Otázka, zda jsou dané

¹⁴⁹ 98/4/ECSC: Commission Decision of 25 November 1997 relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the ECSC Treaty (Case IV/36.069 Wirtschaftsvereinigung Stahl) OJ L 001, 03/01/1998 P. 0010 - 0021, odst. 39

¹⁵⁰ viz rozhodnutí Komise 92/157/EEC: Commission Decision of 17 February 1992 relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty IV/31.370 and 31.448 - (UK Agricultural Tractor Registration Exchange) OJ L 68, 13.3.1992

¹⁵¹ 78/252/EEC: Commission Decision of 23 December 1977 relating to a proceeding under Article 85 of the EEC Treaty (IV/29.176 - Vegetable parchment) OJ L 070, 13/03/1978 P. 0054 - 0068, odst. 68

informace skutečně pravdivé či zda byly nesprávné informace protistraně dodány záměrně či omylem, je pro posuzování takovéto dohody nerozhodná.¹⁵²

Pokud jde o sdílení informací, podle *Oznámení Komise týkající se dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v oblasti spolupráce mezi podniky*¹⁵³, které stále obsahuje vodítka pro hodnocení sdílení informací [ač bylo již nahrazeno *Horizontálními pokyny (Horizontal Guidelines)*], většinou nepůjde o porušení článku 81 odst. 1 v případech výměny názorů či zkušeností, v případech společného výzkumu trhu, společně vypracovávané studie o statistice, chodu podniků a průmyslových odvětvích. Na druhou stranu, pokud by takovéto studie či výměna názorů či zkušeností obsahovaly určitá konkrétní doporučení, pak by se o dohody narušující soutěž postižitelné dle článku 81 odst. 1 jednat mohlo.

Je také nutno rozlišovat mezi výměnou individuálních a souhrnných informací. „*Neexistuje zásadní námitka pro výměnu statistických informací prostřednictvím obchodních sdružení nebo zpravodajskými agenturami, ani pokud takovéto informace specifikují údaje např. ve vztahu k zemím či produktům, pokud takovéto informace nedovolují identifikaci jednotlivých obchodníků.*“¹⁵⁴

Přitom souhrnná obchodní data mladší 12 měsíců mohou být dle vyjádření Komise ve *Dvacátédeváté zprávě o soutěžní politice* ze září roku 1999 publikována, jen pokud pochází od nejméně 3 dealerů náležejících k rozdílným industriálním či finančním skupinám. V souladu se zásadou, že „*výměna individualizovaných údajů je přípustná jen tehdy, pokud jsou takové údaje dostatečně historické, aby nemohly mít dopad na ovlivnění budoucího chování jejich příjemců*“¹⁵⁵, mohou být takovéto informace zveřejněny až po uplynutí doby 12 měsíců od události zakládající obsah takovéto informace. Výměna historických

¹⁵² 2001/418/EC: Commission Decision of 7 June 2000 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (Case COMP/36.545/FS — Amino Acids) (Text s relevancí pro EHS) OJ L 152, 07/06/2001 P. 0024 - 0072, odst. 379

¹⁵³ Notice concerning agreements, decisions and concerted practices in the field of cooperation between enterprises, DJ C 075, 29/07/1968 P. 0003 - 0006

¹⁵⁴ 78/252/EEC: Commission Decision of 23 December 1977 relating to a proceeding under Article 85 of the EEC Treaty (IV/29.176 - Vegetable parchment) OJ L 070, 13/03/1978 P. 0054 - 0068, odst. 85

¹⁵⁵ rozhodnutí Komise 92/157/EEC: Commission Decision of 17 February 1992 relating to a proceeding pursuant to Article 85 of the EEC Treaty IV/31.370 and 31.446 - (UK Agricultural Tractor Registration Exchange) OJ L 68, 13.3.1992, p. 19-33, odst. 61

a statistických údajů je však zakázána v případě, kdy podporuje jiné protisoutěžní jednání¹⁵⁶.

3.2. cenové kartely

Explicitně jsou vyjádřeny v příkladném výčtu článku 81 odstavci 1 pod písmenem a) jako „*veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu, které přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné obchodní podmínky.*“ Jde tedy o konsensuální vztahy, kdy soutěžitelé stanoví či následně upraví ceny, za které poskytují zboží nebo služby tak, aby vyloučili konkurenci v cenové rovině.

Cenové kartely nejenže takto omezují riziko ekonomické ztráty soutěžitelů, čímž jsou pro soutěžitele v jistém smyslu přitažlivé, ale taktéž vylučují soutěž v *jedné z jejich nejesenciálních složek*.¹⁵⁷ Daná premisa přitom vychází z poznatku, že v principu vykonávají ceny v každé společnosti tři základní funkce: předávají informace o zálibách, o dostupnosti zdrojů či výrobních možnostech, atd., což umožňuje koordinaci ekonomické činnosti, dále podněcují k volbě co nejméně nákladných metod produkce a využívání zdrojů k nejvíce hodnoceným účelům, a konečně plní i funkci přerozdělovací.¹⁵⁸

Pro spotřebitele naopak představují vyšší konečnou cenu a méně možností volby. Jde tedy o jednu z nejzávažnějších kartelových praktik. Cenové kartely proto řadíme spolu s kartely o rozdělení trhu mezi tzv. „*tvrdé kartely*“. Problémem jejich určení je, že „*ceny si mohou být vzájemně velmi podobné jak na vysoce konkurenčním trhu, tak na trhu ovládaném soutěžiteli spojenými dohodou. To znamená, že pouhé zjištění shodnosti či podobnosti cen*

¹⁵⁶ rozsudek ESD ve věci C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P and C-219/00 P (spojené případy) Aalborg Portland A/S (C-204/00 P), Irish Cement Ltd (C-205/00 P), Ciments français SA (C-211/00 P), Italcementi - Fabbriche Riunite Cemento SpA (C-213/00 P), Buzzi Unicem SpA (C-217/00 P) and Cementir - Cementerie del Tirreno SpA (C-219/00 P) v. Commission of the European Communities, [2004] ECR I-00123, odst. 281

¹⁵⁷ rozhodnutí Komise: 85/202/EEC: Commission Decision of 19 December 1984 relating to a proceeding under Article 85 of the EEC Treaty (IV/29.725 - Wood pulp) OJ L 85, 26.3.1985, p. 1-52, odst. 114

¹⁵⁸ viz Milton Friedman: Tržní mechanismy a centrální ekonomické plánování, z knihy Zásady liberálního řádu, ACADEMIA 2001, přeložil Tomáš Ježek, str. 231

*nebo koordinace cestou cenového vůdcovství nemusí být vždy důkazem existence dohody o cenách.*¹⁵⁹

Jednak jde o dohody, které přímo či nepřímo ovlivňují stanovení cen zboží a služeb. Jde například o dohody o stanovování pevných cen pro spotřebitele, dohody o nepřímém určení ceny, dohody o stanovení cílové či minimální ceny (jde o tzv. odběratelské kartely), dohody o „doporučených cenách“ (neboť i takovéto doporučené ceny ovlivňují soutěž právě tím, že poskytují účastníkům kartelu důvodnou jistotu ohledně cenové politiky ostatních soutěžitelů), dohody o obchodních přírážkách, dohody o omezení rabatů a slev či jejich odstupňování, dohody o nepoužití propagačních (reklamních) slev a obdobných výhod, dohody o nedarování dárků zákazníkům a o neprodávání výrobků se ztrátou, dohody o omezení podmínek pro poskytování úvěrů, dohody o přijetí společné maloobchodní politiky, ale i dohody o jiných obchodních podmínkách (např. o podmínkách termínů objednávek, dodávek, odběrů, lhůt pro reklamace,...), atd.

Druhou skupinu, která je podřazována pod cenové kartely, tvoří dohody, které jsou vyjádřeny v příkladném výčtu článku 81 odstavci 1 pod písmenem d), tj. takové, které „*uplatňují vůči obchodním partnerům rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou někteří partneři znevýhodněni v hospodářské soutěži*“.

V případě horizontálních cenových kartelů přichází v úvahu **cenové diskriminační kartely** jako např. kartely výrobců spočívající ve stanovení rozdílných marží pro specifické kategorie velkoobchodníků a maloobchodníků, kartely dodavatelů, díky nimž je výhodněji zacházeno s odběrateli odebírajícími služby, zboží nebo práce od členů takového kartelu např. poskytováním zvýhodněných rabatů. „*Souhrnný systém rabatů vede ke koncentraci objednávek u členů takového seskupení. Skutečnost, že míra poskytnutých rabatů závisí na množství odebraného zboží, a tak podněcuje ty, kteří již uspokojili část svých požadavků u členů takového seskupení, k tomu, aby pro dosažení co nejvyššího rabatu v rámci daného*

¹⁵⁹ JUDr. David Raus, Ph.D., JUDr. Robert Neruda: Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář a související české i komunitární předpisy, 2. aktualizované a přepracované vydání, LINDE PRAHA, a.s. - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuliáčka, Praha 2006, str. 86

*seskupení uspokojili i zbytek svých požadavků. Tarif souhrnných rabatů tak aplikuje rozdílné podmínky při plnění obdobné povahy vůči obchodním partnerům.*¹⁶⁰

Cenové kartely jsou tedy zakázány, pokud jsou výsledkem koordinovaného jednání, které narušuje svobodnou soutěž tím způsobem, že omezují nejistotu ostatních soutěžitelů v cenové politice, i pokud jejich výsledkem nejsou identické ceny či stejné obchodní podmínky.

3.3. rozdělovací (segmentační kartely)

Segmentační kartely jsou jako jedny z významných kartelových praktik uvedeny v článku Článek 81(c). Jde o *dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu, které rozdělují trhy nebo zdroje zásobování.*

Mohou mít podobu **přímého geografického rozdělení** (rozdělení trhů a území). Za nepřipustnou tak byla označena např. gentlemanská dohoda o přenechání domácích trhů místním výrobcům v případech *International Quinine Cartel*¹⁶¹ (tzv. „home market rule“). Nepřipustnost pravidla *nepřekládání zboží na domácí trhy* („rule on non-transshipment to home markets), podle kterého měl každý člen kartelu prodávat své produkty pouze na svém domácím trhu, a vyvážet na území dalších členů kartelové dohody jen nadbytečnou produkci dle dohodnutých pravidel, byla stanovena rozsudkem *Cement*¹⁶². Nepřipustné je i přímé rozdělení leteckých tras¹⁶³.

¹⁶⁰ Rozhodnutí Komise: 74/431/EEC: Commission Decision of 23 July 1974 relating to a proceeding under Article 85 of the EEC Treaty (IV/426 - Papiers peints de Belgique) OJ L 237, 29.8.1974, p. 3–11, část II. Consideration under Article 85 (1) of the EEC Treaty, oddíl B pozn. 4

¹⁶¹ Rozhodnutí Komise: 69/240/CEE: Décision de la Commission, du 16 juillet 1969, relative à une procédure au titre de l'article 85 du traité (IV/26.623 - Entente internationale de la quinine) L 192 du 5.8.1969, p. 5–22

¹⁶² Rozhodnutí Komise: 94/815/EC: Commission Decision of 30 November 1994 relating to a proceeding under Article 85 of the EC Treaty (Cases IV/33.126 and 33.322 - Cement) OJ L 343, 30.12.1994, p. 1–158

¹⁶³ viz např. Rozhodnutí Komise 2001/716/EC: Commission Decision of 18 July 2001 relating to proceedings pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the Agreement on the European Economic Area (Case COMP.D.2 37.444 — SAS Maersk Air and Case COMP.D.2 37.386 — Sun-Air versus SAS and Maersk Air) (Text s relevancí pro EHS) OJ L 265, 05/10/2001 P. 0015 - 0041

O **nepřímé geografické rozdělení trhu**, tedy o propracovanější formu rozdělení trhu, šlo například v *případě European Sugar Industry*¹⁶⁴, kdy se výrobci cukru dohodli na dodávání cukru do dalších zemí pouze prostřednictvím tamějších místních výrobců, což jim umožnilo prodávat cizí cukr za identických podmínek, jako produkci vlastní. Podobně se i v *případě Vegetable parchment*¹⁶⁵ jediný britský producent rostlinného pergamenů pokusil ovládnout britský a irský trh pomocí toho, že dokupoval zboží pro uspokojení poptávky od jiných dodavatelů, kteří za to nedodávali zboží přímo zákazníkům.

Stejně nepřijatelné je i stanovování prodejních, dodávkových a vývozních kvót soutěžitelů.¹⁶⁶ Pokud by takovéto kvóty stanovovaly přímo státy, bylo by takové jednání nezákonné, a tedy postižitelné, dle článků 28 a 29 Smlouvy týkajících se zákazu omezení volného pohybu zboží mezi státy.

Mezi segmentační kartely se dále řadí **kontrolní a restriční kartely**, o kterých se článek 81 odstavec 1 zmiňuje pod písmenem b). Jde o **kartely o omezení nebo kontrole výroby (produkce), odbytu, výzkumu a vývoje, investic nebo nákupních zdrojů**. Mezi zakázané praktiky tak patří zejména stanovování výrobních kvót, stanovování, omezování nebo uzavírání výrobních kapacit¹⁶⁷ za účelem omezování soutěže, neboť takové jednání vede k omezování možnosti výběru produktů pro koncové zákazníky a převis poptávky. Převis poptávky tak obvykle způsobuje zvýšení cen daných produktů, přičemž soutěžitelé dosáhnou zvýšení cen bez toho, aby byli zároveň členy cenového kartelu.

Nezákonné je i **rozdělování zákazníků, produktů a sortimentu** na regionálním základě, skupinově, individuálně, profesně či jinak.

Dohody o výzkumu a vývoji tu tvoří zvláštní podskupinu, neboť jen zřídka budou považovány za dohody narušující soutěž. Často naopak urychlují vývoj a výzkum a redukuje

¹⁶⁴ 73/109/EEC: Commission Decision of 2 January 1973 relating to proceedings under Articles 85 and 86 of the EEC Treaty (IV/26 918 - European sugar industry) OJ L 140, 26.5.1973, p. 17-48

¹⁶⁵ Rozhodnutí Komise 8/252/EEC: Commission Decision of 23 December 1977 relating to a proceeding under Article 85 of the EEC Treaty (IV/29.176 - Vegetable parchment), OJ L 070, 13/03/1978 P. 0054 - 0088

¹⁶⁶ viz např. Cementregeling voor Nederland, OJ 1972 L303/7

¹⁶⁷ viz např. Rozhodnutí Komise, 002/742/EC: Commission Decision of 5 December 2001 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement, případ COMP/E-1/36 604 --- Citric acid (Text s relevancí pro EHS), OJb L 239, 06/09/2002 P. 0018 - 0065.

náklady s nimi spojené. „*Čisté dohody o výzkumu a vývoji' mohou způsobit problémy na trhu zřejmě pouze v případě, je-li tu efektivní soutěž s ohledem na inovaci podstatně omezena.*“¹⁶⁸ Jejich negativním důsledkem se mohou projevit, pokud soutěžitelé účastníci se dohody mají dostatečnou tržní sílu, v podobě koordinace soutěžního chování na daných trzích, omezení inovací a k omezení v přístupu k výsledkům činnosti členů dané dohody. Nutno dodat, že dohody o výzkumu a vývoji nemusí nutně spadat pod segmentační kartely, ale mohou splňovat i znaky jiných, např. cenových, kartelů.

3.4. diskriminační kartely

Diskriminační kartely se v příkladném výčtu článku 81 skrývají pod písmenem d) a jejich znakem je uplatňování rozdílných podmínek při plnění stejné povahy vůči obchodním partnerům, čímž jsou tito znevýhodněni v hospodářské soutěži. „*Jejich realizací dochází k uzavírání přístupu na trh, k fixaci tržních pozic soutěžitelů ke kolektivnímu znevýhodňování předem stanovené skupiny dodavatelů, odběratelů či jinak spolupracujících soutěžitelů — třetích osob*“.¹⁶⁹

Diskriminační kartely byly již výše zmíněny v souvislosti s cenovými kartely, ale mohou se týkat i množství plnění, dodacích podmínek, záručních podmínek či jiných aspektů prodeje či dodávání zboží a služeb, přičemž podmínky, za kterých by k prodeji či dodávce takového zboží či služeb došlo, se stanou pro určitý okruh soutěžitelů či zákazníků natolik nevýhodnými, že o ně buď fakticky ztratí zájem či pro ně budou nedosažitelné.

Odlíšné podmínky lze však důvodně očekávat při poskytování množstevních slev či při dlouhodobé spolupráci. „*Totéž zboží*“ tedy není vždy plněním identickým a stejné pravidlo se uplatní i ve vztahu k „*stejnému množství zboží*“.

¹⁶⁸ JUDr. David Raus, Ph.D., JUDr. Robert Neruda: Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář a související české i komunitární předpisy, 2. aktualizované a přepracované vydání, LINDE PRAHA, a.s. - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumíly Hořínkové a Jana Tuláčka, Praha 2006, str. 94

¹⁶⁹ JUDr. David Raus, Ph.D., JUDr. Robert Neruda: Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář a související české i komunitární předpisy, 2. aktualizované a přepracované vydání, LINDE PRAHA, a.s. - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumíly Hořínkové a Jana Tuláčka, Praha 2006, str. 92

3.5. junktimační kartely

Vázané obchody, upravené v článku 81 odstavci 1 pod písmenem e), *podmiňují uzavření smluv tím, že druhá strana přijme další plnění, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv nesouvisejí.* Dochází tak k nemožnosti uzavírat smlouvy vztahující se pouze na požadované plnění a odběrateli tak vznikají z jeho pohledu neodůvodněné náklady ve prospěch dodavatele.

„Podmínkou pro konstataci zákazu takové dohody je skutečnost, že jde o dva samostatné druhy zboží, které není důvodné ani možné z technického nebo zdravotního hlediska nabízet samostatně — a není mezi ním logicky zdůvodnitelná souvislost.“¹⁷⁰

3.6 bojkotové kartely

Podstatou bojkotového kartelu je dohoda o tom, že členové kartelu nebudou spolupracovat či jinak jednat s jedním či více zákazníky nebo dodavateli nebo s jiným soutěžitelem či skupinou soutěžitelů. Stejně účinky má samozřejmě i dohoda o odběru určitého zboží či služeb od určitých dodavatelů či o poskytování svého zboží jen vyhrazeným odběratelům. Dále mohou vyplývat ze stanov, nařízení či jiných aktů sdružení obchodních společností, které někdy přikazují nejednat s jistým druhem zákazníků či konkurentů, či s nimi jednat jen za vyhrazených podmínek.

Pokud je cílem takového bojkotu *potrestání problematického zákazníka, dodavatele nebo soutěžitele za jeho obchodní praktiky*, pak je nazýváme **defensivními bojkoty**. **Konkurenční bojkoty** mají naopak za cíl přimět jiné soutěžitele ke stejnému modelu chování, jako jeho účastníci. Soutěžitel se přitom stává účastníkem bojkotu již v okamžiku, kdy s ním projevuje souhlas, aniž by nutně musel omezení jím dohodnutá nutně realizovat: *bojkot může být přičítán soutěžiteli bez toho, aby se tento na něm aktivně účastnil¹⁷¹ (a nedistancoval se veřejně od závěrů, které tam byly předloženy, nechávaje tak ostatní*

¹⁷⁰ JUDr. David Raus, Ph.D., JUDr. Robert Neruda: Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář a související české i komunitární předpisy, 2. aktualizované a přepracované vydání, LINDE PRAHA, a.s., Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Praha 2006, str. 92

¹⁷¹ rozsudek Soudu První instance ve věci T-15/99, Brugg Rohrsysteme GmbH v. Commission of the European Communities [2002] ECR II-01613, odst. 38

v domnění, že daný soutěžitel se závěry schůze souhlasí a bude nadále jednat s nimi v souladu¹⁷²), nebo aby takový soutěžitel byl vůbec schopen účastnit se jeho realizace. Pokud by tomu tak nebylo, mohl by se soutěžitel vyhnout jakékoliv odpovědnosti za svou účast na takovéto dohodě, pouze z důvodu, že bojkot sice schvaloval, ale ještě neměl možnost přijmout příslušná opatření pro jeho realizaci.

3.7 další možné typy horizontálních kartelů

V této sekci chci zmínit některé typy horizontálních dohod, které nebývají „per se“ porušením evropského soutěžního práva, a které je většinou nutno posuzovat na základě analýzy konkrétního případu. To ovšem neznamená, že by se jednalo o méně nebezpečné praktiky. I tyto kartely mohou, za určitých podmínek, vést až k paralyzování některých trhů.

Jde například o **dohody o společné produkci zboží** (zahrnují i dohody o společné výrobě a dohody specializační), **dohody o společném nákupu**, **komercializační dohody**, které spočívají ve spolupráci v oblastech prodeje, distribuce či propagace produktů a služeb, **standardizační dohody**, jejichž podstatou je stanovení technických či kvalitativních standardů pro současné či budoucí produkty či služby, výrobní procesy, atd., **dohody o ovlivnění nabídek (tzv. bid rigging)**, kdy se soutěžitelé v souvislosti se zadáváním veřejných nabídek či veřejných soutěží vzájemně dohodnou, že si ve skutečnosti konkurovat nebudou a tudíž se ani nebudou snažit nabízet co nejvýhodnější nabídky. Soutěžitelé si v takovém případě buď mezi sebe rozdělí jednotlivé trhy, o tyto zakázky se pravidelně střídají či si za neúčast v těchto soutěžích či veřejných nabídkách poskytují neoprávněná plnění.

Dále je možno zmínit **dohody o zákazu budoucí vzájemné konkurence ve smlouvách o prodeji podniku nebo jeho části** a **dohody o vzniku seskupení**, jejichž podstatou je vyloučení rizik jinak spojených se samostatným působením jejich účastníku na trhu. Nejběžnějšími typy horizontálních dohod o spolupráci a jednání ve vzájemné shodě mezi soutěžiteli v oblasti vědy a výzkumu, výroby, nákupů, komercializace a standardizace produktů a dohod přispívajících ke zlepšení životního prostředí se zabývá **Oznámení komise**

¹⁷² tamtéž

— Metodický pokyn týkající se aplikace článku 81 smlouvy o Evropských společenstvích na horizontální dohody o spolupráci¹⁷³.

3.8. Poznámka: možná souvislost s dominantním postavením na trhu

Protisoutěžní chování soutěžitele může být i důkazem jeho dominance, zvláště pokud nemusí brát v potaz či reagovat na chování konkurenčního okolí a pokud jeho chování není impulsem pro vstup nových soutěžitelů do odvětví.¹⁷⁴ Existence kolektivního dominantního postavení přitom nemusí vyplývat z dohody nebo jiných právních vazeb — daný závěr může vyplynout z konkrétního zkoumání předmětného trhu. Např. dle tzv. strukturálního testu může být zkoumáno, nakolik dohoda či jiné jednání předvídané článkem 81 Smlouvy ES ovlivňuje strukturu hospodářské soutěže v rámci Společenství a omezuje nebo směřuje k omezení jiného soutěžitele.¹⁷⁵

4. výjimky

Ne všechny horizontální dohody o spolupráci jsou komunitárním právem zakázány, neboť, jak se vyjádřila i Komise, horizontální spolupráce může vést nejen k omezení soutěže — a tedy k negativním dopadům na trh (např. v oblasti určování cen, rozdělení trhů — pokud spolupráce ústí v silnější postavení účastníků dohody o spolupráci na trhu); ale i ke značnému ekonomickému prospěchu jako prostředku pro rozdělení rizik, sdílení know-how, rychlejší modernizaci atd.¹⁷⁶, které je vitální zejména pro malé a střední podniky. Při zvažování potenciálních ekonomických výhod či negativních dopadů dohod o spolupráci

¹⁷³ Guidelines on the applicability of Article 81 of the EC Treaty to horizontal cooperation agreements (Text with EEA relevance) Official Journal C 003, 08/01/2001 P. 0002 - 0030

¹⁷⁴ rozsudek ESD ve věci 27/76, United Brands Company and United Brands Continental BV v. Commission of the European Communities, [1978] ECR 00207, odst. 121

¹⁷⁵ viz rozsudek ESD ve věci C-395/96 P and C-398/96 P (spojené případy, Compagnie maritime belge transports SA (C-395/96 P), Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) and Dafa-Lines A/S (C-398/96 P) v. Commission of the European Communities [2000] ECR I-1365, odst. 45

¹⁷⁶ Oznámení Komise: Guidelines on the applicability of Article 81 of the EC Treaty to horizontal cooperation agreements (Text s významem pro EHP) Official Journal C 003, 08/01/2001 P. 0002 - 0030, pozn. 1.1. odst. 3

mezi soutěžiteli na soutěž a na funkčnost trhu přitom nesmíme pouštět ze zřetele i ekonomické souvislosti takovýchto dohod (např. tržní sílu stran).¹⁷⁷

Dle článku 81 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství nejsou se společným trhem neslučitelné, a proto ani zakázané, takové dohody nebo kategorie dohod mezi soutěžiteli, rozhodnutí nebo kategorie rozhodnutí sdružení soutěžitelů a jednání ve vzájemné shodě nebo jejich kategorie, „které přispívají ke zlepšení výroby nebo distribuce výrobků anebo k podpoře technického či hospodářského pokroku, přičemž vyhrazení spotřebitelům přiměřený podíl na výhodách z toho vyplývajících, a které a) neukládají příslušným soutěžitelům omezení, jež nejsou k dosažení těchto cílů nezbytná; b) neumožňují těmto soutěžitelům vyloučit hospodářskou soutěž ve vztahu k podstatné části výrobků tímto dotčených“.

Ve stejném smyslu se vyjadřuje i Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy ES. V hlavě I článku 1 odstavci 2 uvádí, že „dohody, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě ve smyslu čl. 81 odst. 1 Smlouvy, které splňují podmínky čl. 81 odst. 3 Smlouvy ES, se nezakazují, aniž by k tomu bylo nezbytné předchozí rozhodnutí.“ Nařízení tak prohlašuje dohody a jednání uvedené v článku 81 odst. 3 Smlouvy ES za **legální výjimku** z pravidel obsažených v předchozích odstavcích tohoto článku — jejich vlastností je tedy jak platnost, tak vynutitelnost.

Pro posuzování, zda se v konkrétním případě článek 81 odst. 3 Smlouvy ES uplatní, je předně nutno zkoumat, zda se jedná o dohodu, rozhodnutí či jednání ve vzájemné shodě spadající pod jurisdikci komunitárního práva — až v případě kladné odpovědi je nutné zvážit, zda ve zkoumaném případě nepřeváží prosoutěžní účiny takovýchto dohod, rozhodnutí či jednání nad jejich protisoutěžními účinky.

¹⁷⁷ k této problematice i Commission Regulation (EC) on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of specialisation agreements No 2658/2000 z 29. listopadu 2000 a Commission Regulation (EC) on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of research development agreements No 2659/2000 z 29. listopadu 2000

Uvedená kritéria se vždy zkoumají v soudobém kontextu. Pokud však již došlo k narušení soutěže a takovéto narušení představuje nevratný stav, pro posouzení takové dohody je rozhodující doba její realizace.

Systém soudobé kontroly je přirovnáván k decentralizovanému systému kontroly ex post. Článek 2 Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy stanoví, že ti, kteří chtějí využít ustanovení čl. 81 odst. 3 Smlouvy, nesou důkazní břemeno, že podmínky uvedeného odstavce jsou splněny.

Oproti původní úpravě, kdy v souladu s dikcí článku 81 odst. 3 smlouvy ES: „*zákaz podle odst. 1 může být prohlášen za neúčinný*“, byl systém kontroly založen na individuálním právním aktu (kromě případů tzv. blokových výjimek, o kterých bude pojednáno dále), nesou nyní primární odpovědnost za právní posouzení svého jednání sami soutěžitelé.

V soudobé úpravě je tak spatřován rozpor mezi úpravou zakotvenou v primárním právu a sekundární právní úpravou. Kritici této úpravy upozorňují rovněž na fakt, že čl. 81 odst. 3 Smlouvy ES **nesplňuje kritéria pro jeho přímou aplikaci** — tedy požadavek obsahové jednoznačnosti, perfektnosti, věcné úplnosti, nepotřebnosti prováděcích předpisů a absence prostoru k uvážení.

Pro zajištění právní jistoty soutěžitelů je nicméně v případech, kdy vzniká skutečná nejistota ohledně používání pravidel hospodářské soutěže (např. pokud se objeví nové nebo ještě nevyřešené otázky), zachována možnost soutěžitelů obrátit se na Komisi s žádostí o neformální rady, o vydání deklaratorního rozhodnutí o negativním atestu nebo o výjimce, bude-li to ve veřejném zájmu Společenství (přičemž na jejich vydání není právní nárok).

4.1. POŽADAVEK OBJEKTIVNÍHO PROSPĚCHU PRO SPOLEČENSTVÍ A PŘÍNOSU PRO SPOTŘEBITELE

Požadavek „*objektivního prospěchu*“¹⁷⁸, obsažený v článku 81 odst. 3 Smlouvy ES, klade důraz na objektivní prvky racionalizace (tedy zajištění technologického přínosu pro výrobní postupy, zlepšení bezpečnosti a ochrany životního prostředí, otevření nových trhů, efektivní alokaci zdrojů, apod.), která je schopna vykompenzovat narušení soutěže způsobené jinak zakázanou dohodou či jednáním a zároveň přivodit i jistý benefiční efekt pro spotřebitele (zvýšení kvality zboží a služeb, vyvinutí nového sortimentu výrobků, nižší ceny, zlepšení distribuce). Pojem spotřebitele v tomto případě zahrnuje všechny odběratele daného zboží či služby — tedy i zpracovatele, velkoobchodníky apod.

Rámec racionalizačního programu musí být přitom v dohodě přesně definován. Racionalizace přitom musí z dané dohody vyplývat přímo, bezprostředně, nejlépe výslovně — a má pokrývat celý rozsah jinak protisoutěžního jednání. Zároveň je pro klasifikaci takovéto dohody jako dohody přípustné nezbytné, aby dané racionalizace i pozitivního účinku na spotřebitele nebylo možno dosáhnout jiným způsobem nebo způsobem, kterým by soutěž byla narušena v menší intenzitě.

Jako příklad dohod, jež mohou spadat pod výjimku čl. 81 odst. 3 Smlouvy ES lze uvést např. dohody, které vedou ke specializaci výroby, úsporám z rozsahu, snížení nákladů, zvýšení množstevních výstupů, omezování činnosti ekonomicky nerentabilních provozoven, atd.

Za určitých podmínek je možno podřadit sem i dohody přispívající k dlouhodobému zlepšení organizace výroby v případech existence strukturální nadkapacity, kdy by nebylo možno, aby účastníci snižovali své výrobní kapacity nezávisle na sobě.

¹⁷⁸ Rozhodnutí Komise: 76/172 EEC: Commission Decision z 15. prosince 1975 relating to a proceeding under Article 85 of the Treaty (IV/27.073-Bayer/Gist-Brocades), OJ L 030, 05/02/1976 P.0013-0022, oddíl 3 pozn. B1

Dohody týkající se určování cen, rozdělení trhů, sdílení důvěrných informací a kolektivní bojkoty jsou však velmi závažnými omezeními soutěže, na které je nahlíženo jako na per se porušení článku 81(1) a kterých se za normálních okolností výjimky podle článku 81 odst. 3 netýkají. Vždy je ovšem nutno nepouštět ze zřetele cíl, jehož dosažení bylo Společenství svěřeno – tedy aby koneční spotřebitelé nebyli ochuzováni o prospěch, který přináší svobodná soutěž.¹⁷⁹ Proto si v konkrétním případě nemůžeme vystačit pouze s hodnocením, že typ zkoumané dohody mívá obvykle za cíl omezení soutěže. Vždy je naopak nutné učinit analýzu konkrétního soutěžního prostředí, ve kterém se daná dohoda uplatní.¹⁸⁰

Proto bylo v tomto ohledu již judikováno, že např. v případě farmaceutického odvětví nelze a priori předpokládat, že paralelní obchod povede automaticky ke snižování cen či ku prospěchu spotřebitele, neboť takovéto hodnocení opomíjí fakt, že cenová ujednání zde mohou přispívat k financování inovací v oblasti léčivých prostředků, přičemž je to právě ona inovace, která hraje ve farmaceutickém odvětví klíčovou roli.¹⁸¹

4.2 ZACHOVÁNÍ ÚČINNÉ SOUTĚŽE

Kromě požadavku objektivního prospěchu pro Společenství je současně požadováno, aby dohoda, jež aspiruje na posouzení dle článku 81 odst. 3 Smlouvy ES, zároveň nevyloučila soutěž ve vztahu k podstatné části výrobků dohodou dotčených. Dosavadní judikatura tak považovala za akceptovatelné dohody, jejichž účastníci nezaujímali na trhu více než 30 % tržního podílu, přičemž dohody, které zahrnovali účastníky pokrývající více jak 60 procentní podíl na relevantním trhu, zpravidla tuto podmínku nebyly sto splnit. V konkrétních případech však byly zohledněny i další faktory, jako například počet a tržní síla zbývajících konkurentů, typ výrobku, existence potencionální konkurence nebo bariéry vstupu na trh.

¹⁷⁹ Rozsudek Soudu první instance ve věci T-168/01, GlaxoSmithKline Services Unlimited v. Commission of the European Communities [2006] ECR II-02969, odst. 118

¹⁸⁰ tamtéž, odst. 120

¹⁸¹ Rozsudek Soudu první instance ve věci T-168/01, GlaxoSmithKline Services Unlimited v. Commission of the European Communities [2006] ECR II-02969, odst. 254, 106

Soud první instance se v tomto ohledu ve věci *Métropole télévision*¹⁸² vyjádřil, že dohody, které omezují soutěž, je možno vyjmout z režimu článku 81 odst. 1, pokud splňují řadu kritérií – zvláště pokud jsou nezbytným předpokladem pro dosažení určitých cílů a neumožní zároveň soutěžitelům omezit soutěž ve vztahu k podstatné části dotčených produktů. Prosoutěžní dopad zkoumané dohody může být přitom porovnáván s jejím protisoutěžním dopadem jen v rámci přesně vymezeném článkem 81 odst. 3 Smlouvy ES.¹⁸³

Jak Soud první instance konstatuje: „*Je pravdou, že v celé řadě rozsudků upřednostňoval Evropský soudní dvůr i Soud první instance celkem flexibilní přístup, co se týče zákazu stanoveného článkem 81 odst. 1 Smlouvy ES. Tyto rozsudky ovšem nemohou být interpretovány v tom smyslu, že zakládají v komunitárním soutěžním právu zásadu rozumu („rule of reason“). Jsou jen součástí širšího trendu judikatury, dle kterého není nutné stanovit, zcela abstraktně a bez vytyčování rozdílů, že jakákoli dohoda omezující svobodu jednání více než jedné strany je nezbytně postižitelná zákazem uvedeným v článku 81 odst. 1 Smlouvy ES. Při stanovení použitelnosti článku 81 odst. 1 na zkoumanou dohodu musí být vzaty v potaz aktuální podmínky, ve kterých se dohoda uplatní, zvláště pak ekonomický kontext, ve kterém se soutěžitel pohybuje, produkty či služby, které daná dohoda zahrnuje, a současná struktura trhu ... Musí být ovšem zdůrazněno, že daný přístup neznámá, že by bylo třeba zkoumat prosoutěžní a protisoutěžní dopady dané dohody na trh pro stanovení, zda se článek 81 odst. 1 Smlouvy ES v daném případě uplatní.*“¹⁸⁴

Pokud po zkoumání výše uvedených podmínek dojdeme k závěru, že kritéria článku 81 odst. 3 kumulativně nejsou splněna, znamená to, že zkoumaná dohoda je od počátku neplatná a neúčinná (přičemž předmětem posuzování mohou být jen dohody, které porušují článek 81 odst.1 Smlouvy ES). Pokud je však v důsledku nesplnění těchto kritérií neplatná jen

¹⁸² rozsudek Soudu první instance ve věci T-112/99 *Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom and Télévision française 1 SA (TF1) v. Commission of the European Communities*, [2001] ECR II-02459, odst.74

¹⁸³ viz rozsudek ESD ve věci 161/84 *Pronuptia de Paris GmbH v Pronuptia de Paris Irmgard Schilligallis*, [1986] ECR 00353, odst. 24

¹⁸⁴ rozsudek Soudu první instance ve věci T-112/99 *Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom and Télévision française 1 SA (TF1) v. Commission of the European Communities*, [2001] ECR II-02459, odst.75-77

část dohody (tj. pokud je daná část oddělitelná od zbytku obsahu smlouvy), je stanovení důsledků pro platnost zbytku takovéto dohody na národním právním řádu.¹⁸⁵

4.3 BLOKOVÉ VÝJIMKY

Institut blokových výjimek, je založen na předpokladu, že dohody v nich uvedené splňují podmínky článku 81 odst. 3 Smlouvy ES. Pokud tedy určitá dohoda spadá pod tento institut, soutěžitelé již nemusí prokazovat její přípustnost dle uvedeného článku. Problémem zůstává, že vzhledem k tomu, že článek 81 odst. 3 Smlouvy byl prohlášen za přímo aplikovatelný, nevyžaduje a ani tedy nepřipouští další akty k jeho provedení. Prakticky ovšem tento institut, jak bylo řečeno výše, zůstal zachován.

Argument posílení právní jistoty soutěžitelů, jež má být hlavním přínosem tohoto institutu ovšem částečně stírá fakt, že v jednotlivém případě může být bloková výjimka odňata: „*Pokud Komise zmocněná nařízením Rady, například nařízením č. 19/65/EHS, (EHS) č. 2821/71, (EHS) č. 3976/87, (EHS) č. 1534/91 nebo (EHS) č. 479/92, k použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy prostřednictvím nařízení, prohlásí čl. 81 odst. 1 Smlouvy za nepoužitelný pro určité kategorie dohod, rozhodnutí sdružení podniků nebo jednání ve vzájemné shodě, může z vlastního podnětu nebo na základě stížnosti odejmout výhodu plynoucí z takového nařízení o výjimce, pokud v konkrétním případě zjistí, že dohoda, rozhodnutí nebo jednání ve vzájemné shodě, na které se vztahuje nařízení o výjimce, má určité dopady, které nejsou slučitelné s čl. 81 odst. 3 Smlouvy.*

Pokud v konkrétním případě mají dohody, rozhodnutí nebo jednání ve vzájemné shodě, na které se vztahuje nařízení o výjimce uvedené v odstavci 1, dopady neslučitelné s čl. 81 odst. 3 Smlouvy na území členského státu nebo jeho části, která má všechny vlastnosti odděleného zeměpisného trhu, může tedy orgán pro hospodářskou soutěž tohoto členského státu odejmout výhodu plynoucí z takového nařízení na tomto území.“¹⁸⁶

¹⁸⁵ rozsudek ESD ve věci 319/82, Société de Vente de Ciments et Bétons de l'Est SA v. Kerpen & Kerpen GmbH und Co. KG, [1983] ECR 04173, odst. 12

¹⁸⁶ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003, o implementaci pravidel soutěže stanovených v čl. 81 a 82 SES (text s platností pro EHP), Úřední věstník EK, 2003, článek 29

Nesmíme také zapomínat, že kartelová dohoda, která jinak splňuje podmínky výjimky obsažené v článku 81(3), a to jak individuální, tak blokové, může přesto představovat porušení článku 82 (upravujícího zneužití dominantního postavení).¹⁸⁷

5. SHRNU TÍ

OPĚTOVNĚ VYMEZENÍ HORIZONTÁLNÍHO KARTELU V KONTEXTU KOMUNITÁRNÍHO PRÁVA

Na základě výše popsaného můžeme horizontální kartelové dohody opětovně a přesněji vymezit jako veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě mezi podniky působícími na stejném úrovni na trhu, jejichž obsah může, ale nemusí, být přímo protisoutěžní, které by ovšem mohly, s dostatečným stupněm pravděpodobnosti a na základě objektivních, faktických či právních hledisek, ovlivnit přímo či nepřímo, aktuálně či potenciaálně, nicméně značně, obchod mezi členskými státy (ať již snížením nebo zvýšením oběhu obchodní výměny) a jejichž cílem nebo výsledkem je citelné vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném (relevantním) trhu, jakož i jednání směřující k uzavření takových dohod mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě mezi podniky působící na stejném úrovni na trhu a jejich podpora.

NEDEFINOVÁNÍ KLÍČOVÝCH PRÁVNÍCH POJMŮ OBSAŽENÝCH V DEFINICI HORIZONTÁLNÍHO KARTELU V TEXTU SMLOUVY ES - DŮSLEDKY PRO PŘÍMOU APLIKOVATELNOST ČLÁNKU 81 SMLOUVY ES

Samotné nevymezení klíčových pojmů článku 81 přímo v textu Smlouvy ES je logickým důsledkem pojetí kartelu především jako administrativního deliktu, neboť vzhledem k povaze předmětu úpravy je při zachování právní jistoty nutno ponechat pro rozhodující orgány určitý prostor k flexibilnímu posuzování jevů, jež jsou vždy svázány s konkrétní ekonomickou realitou v konkrétním čase a místě.

¹⁸⁷ např. viz rozsudek ESD ve věci 66/86 Ahmed Saeed Flugreisen and Silver Line Reisebüro GmbH v. Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs e.V. [1989] ECR 803

Dle ustálené judikatury lze přímo aplikovat takové ustanovení, které lze aplikovat bez dalšího anebo za použití obvyklých výkladových postupů na konkrétní případ. Dané výkladové postupy přitom mohou být obsaženy i v ostatních přímo aplikovatelných pramenech komunitárního práva – např. v nařízeních Rady a Komise vztahujících se k dané problematice, jakož i v rozsáhlé judikatuře Evropského soudního dvora, neboť ten je vybaven nejen pravomocí kontroly správné aplikace komunitárního práva, ale i pravomocí jeho závazného výkladu. Pro právní jistotu, transparentnost a předvídatelnost aplikace práva mají ovšem velký význam i jiné (i neformální) prameny práva – např. rozličná oznámení či doporučení Komise a Rady dopadající na kartelovou problematiku. Soudobá oznámení a doporučení Komise, z nichž jsem čerpala i v této práci, přitom předkládají ucelený pohled na zkoumanou problematiku i z hlediska nejzávažnější rozhodovací praxe ESD.

Co se „*dohod mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě*“ týče, nevidím v obsírnosti jejich definice problém, neboť široká interpretace daných pojmů slouží jasnému účelu, v souladu s nímž jsou i dané pojmy vykládány – a to ochraně nezávislosti a autonomie jednotlivých ekonomických jednotek.

Složitá ovšem může být analýza, co se týče „*ovlivnění obchodu mezi členskými státy*“ a cíle či výsledku, který dané dohody musí být s to způsobit, aby byly pokládány za neplatné. Složitá právní analýza přitom nemůže být na újmu přímé aplikovatelnosti daného ustanovení. Při subsumpci konkrétních případů pod režim článku 81 Smlouvy ES je ovšem nutno zvážit i řadu čistě ekonomických otázek (například určit relevantní trh). Článek 81 Smlouvy ES tak může být přímo aplikovatelný pouze v případě, že bude existovat i dostatečně průhledný rámec pro posuzování daných ekonomických jevů.

Domnívám se proto, že v počátcích zkoumané úpravy mohla být přímá použitelnost ustanovení článku 81 Smlouvy ES na pomezí práva. Aplikační praxe tomuto jevu čelila tak, že vyloučila z režimu zákazu bagatelní případy a dovodila, že ovlivnění obchodu musí být ZNAČNÉ a vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže musí být CITELNÉ. V současné době již existuje rozsáhlá judikatura, jakož i srozumitelné dokumenty vydané Komisí či Radou, které vytváří dostatečně vymezený transparentní rámec pro posuzování i výše zmíněných pojmů, i když je v souvislosti s danou problematikou důsledně

poukazováno na fakt, že každé tvrzené protisoutěžní jednání a jeho dopad musí být zkoumáno ve svém vlastním ekonomickém kontextu.

SOUTĚŽ JAKO KLÍČOVÝ POJEM CELÉ ÚPRAVY

Soutěž je klíčovým pojmem celé práce, neboť smyslem celé výše zmíněné úpravy je právě zajištění svobodné a funkční soutěže. Ze způsobu ochrany soutěže v oblasti kartelových praktik přitom vyplývá, že nejsou chráněny její jednotlivé funkce, ale prostřednictvím ochrany svobodného trhu a svobodné konkurence je chráněna její samotná existence (proto se o odvětví kartelového práva hovoří i jako o existenční ochraně konkurence). O klíčivosti pojmu soutěže přitom svědčí i článek 3 odst. 1 písm. g Smlouvy o založení Evropského společenství hovořící o „*nenarušené hospodářské soutěži*“, který ji označuje za jeden z prostředků k dosažení harmonického vývoje hospodářského života, jež se smluvní státy zavázaly podporovat.

DEFINOVÁNÍ SVOBODNÉ SOUTĚŽE

Evropský soudní dvůr i Komise se v zásadě spokojují s konstatováním, že existence svobodné soutěže je podmíněna především tím, že jednotliví soutěžitelé se budou na trhu chovat autonomně, nezávisle a nebudou seznámeni s obchodními záměry ostatních soutěžitelů, a že tedy nebudou vzájemnou kooperací nahrazovat rizika nezávislé konkurence, což bude mít ve svém důsledku pozitivní vliv na cenový vývoj, produkty, inovaci, efektivitu, rozmanitost a kvalitu zboží a služeb a tedy i na ochranu spotřebitele, při současné realizaci zisku soutěžiteli. Konkrétní závěry o vlivu zkoumaných dohod na soutěž jsou pak vždy zkoumány v rámci relevantních trhů, přičemž je vždy zdůrazňováno, že každou zkoumanou dohodu je nutno posuzovat ve své jedinečnosti, právě s ohledem na její, byť pravděpodobné, dopady na trh.

DŮVODY OCHRANY SVOBODNÉ SOUTĚŽE PROSTŘEDNICTVÍM POTÍRÁNÍ HORIZONTÁLNÍCH KARTELŮ

a) ochrana společného trhu jako takového

Jedním ze základních postulátů, na kterém je soutěžní právo vystavěno, představuje premisa, že funkční trh může existovat jen při existenci svobodné, transparentní, poctivé soutěže. Vzhledem k tomu, že horizontální kartely mohou negativně působit i na velmi široké segmenty trhu, může být jejich vliv srovnatelný

i s evropským právem zakázanými státními či jinými zásahy do svobodné soutěže (v oblasti volného pohybu zboží a služeb, veřejných podpor, veřejných soutěží, atd.). Postihování horizontálních kartelových dohod tak má představovat jednu ze záruk toho, aby evropský hospodářský prostor nezůstal jen právním pojmem a aby dosažená evropská hospodářská integrace nebyla ohrožována.

b) ochrana smluvní svobody

V úvodu mé práce jsem se sice zmínila, že soudobá právní úprava vychází z myšlenky omezení smluvní svobody ve jménu toho, aby smluvní svoboda sama o sobě v oblasti hospodářské soutěže vůbec zůstala zachována, což ovšem znamená, že ani možnost kooperace mezi soutěžiteli nesmí být vyloučena jako taková. Je nutné si uvědomit, že postihováním protisoutěžních praktik je chráněna jednak soutěž jako taková, jednak případní nedobrovolně (z nutnosti) zúčastnění účastníci kartelových praktik, jednak i ostatní soutěžitelé netěžící z výhody sdílení rizik.

c) ochrana spotřebitele a ochrana před koncentrací

V komunitární úpravě se vychází z myšlenky, že v zásadě každá významná kooperace (tedy při aplikaci pravidla de minimis a NAAT) je pro tržní prostředí škodlivá a narušující svobodné tržní prostředí, pokud ji ovšem nelze podřadit pod ustanovení článku 81(3) Smlouvy ES, popřípadě pod některou z blokových výjimek.

Pro podřazení jinak zakázané dohody narušující soutěž ve výše naznačeném smyslu pod ustanovení článku 81(3) Smlouvy ES je přitom třeba, aby byl splněn jak požadavek objektivního prospěchu pro Společenství tak i požadavek zachování přiměřeného podílu na výhodách pro spotřebitele. Dohoda navíc nesmí ukládat příslušným soutěžitelům omezení, jež nejsou k dosažení těchto cílů nezbytná a nesmí umožňovat těmto soutěžitelům vyloučení hospodářské soutěže ve vztahu k podstatné části výrobků tímto dotčených.

Komunitární úprava horizontálních kartelových dohod tak vlastně svým způsobem upřednostňuje ochranu svobodné soutěže za každou cenu, **nepřevažitelnou ani vahou objektivního prospěchu pro Společenství.**

Skutečnost, že zkoumaná dohoda splňuje požadavek objektivního prospěchu pro Společenství přitom naznačuje, že ani ona svobodná soutěž na daném trhu nedokáže zajistit nejlepší, tedy objektivně nejrationálnější tržní uspořádání. Přitom právě nejefektivnější tržní uspořádání s sebou má nést výhody pro spotřebitele (dle mého názoru bez ohledu na to, zda vyloučí či nevyloučí hospodářskou soutěž ve vztahu k podstatné části výrobků tímto dotčených).

d) ochrana transparentnosti na trhu

Tím, že komunitární právo nedovoluje vyloučení hospodářské soutěže ve vztahu k podstatné části výrobků dohodou dotčených, chrání i transparentnost soutěže, když v případech, kdy by nepřicházela v úvahu možnost kooperace vzhledem k podřazení daného jednání pod režim článku 81(1) za současného nesplnění podmínek článku 81(3) Smlouvy ES, může být za určitých okolností otevřen prostor k fúzím či jiným formám koncentrace, ač i tato jednání spadají pod kontrolu komunitárního práva.

CITACE NA ZÁVĚR

Na úplný závěr si dovoluji ještě citovat jeden postřeh, který je úzce svázán s koncepcí, na níž je založena evropská komunitární úprava soutěžního práva: „*Jeden pohled je založený na teorii svobodného trhu a konkurence. Zde je alokace zdrojů prostě a jednoduše výsledkem vzájemného působení tržních sil. Je důležité si uvědomit, že tato zdánlivě abstraktní koncepce se ve skutečnosti opírá o jisté předpoklady týkající se lidské povahy: že člověk je racionální a vždy se snaží maximalizovat svůj výnos na trhu a že jednotlivci a firmy, jimž se to daří, budou prosperovat, zatímco ti méně úspěšní, pokud nepřizpůsobí svoje chování a nezvýší efektivnost, utrpí ztráty nebo dokonce zbankrotují. Toto je svět neomezeného racionálního kapitalismu, svět popsany v roce 1776 Adamem Smithem a znovu se objevující v poněkud přizpůsobené formě v učebnicích moderního neoklasicismu.*“¹⁸⁸

¹⁸⁸ Henry Kaufmann, O penězích a trhu, svobodný trh a jeho úskalí pohledem slavného wallstreetského finančníka, PROSTOR 2004, přeložil Jan Placht, str. 257

SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY:

KNIHY:

- Josef Bednář, Aplikace soutěžního práva v rozhodovací praxi (Z rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Komise a Evropského soudního dvora), C· H· BECK 2005
- Josef Bejček, Existenční ochrana konkurence, 1. vydání, Brno : Masarykova univerzita, 1996. 369 pp. Acta Universitatis Brunensis Iuridica ; No 169
- Eliáš/Bejček/Hajn/Ježek a kolektiv, Kurs obchodního práva: Obecná část, Soutěžní právo; C· H· BECK 2004
- Hindls, Holman, Hronová a kol. , Ekonomický slovník, C· H· BECK 2003
- Zásady liberálního řádu, ACADEMIA 2001, uspořádal a přeložil Tomáš Ježek
- Henry Kaufman, O penězích a trhu, svobodný trh a jeho úskalí pohledem slavného wallstreetského finančníka, PROSTOR 2004, přeložil Jan Placht
- Irena Pelikánová, Obchodní právo 1, ASPI, 2005
- Doc. JUDr. Zdeněk Madar, Slovník českého práva, 3.rozšířené a podstatně přepracované vydání 2002, LINDE Praha, a.s.,
- JUDr. David Raus, Ph.D., JUDr. Robert Neruda, Zákon o ochraně hospodářské soutěže, Komentář a související české i komunitární předpisy, 2. aktualizované a přepracované vydání, LINDE PRAHA, a.s. - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumilky Hofínkové a Jana Tuřáčka, Praha 2006
- Tichý, Arnold/Svoboda/Zemánek/Král: Evropské právo 2.vydání, C· H· BECK 2004
- Van Bael & Bellis, Competition Law of the European Community, 4.vydání, Kluwer Law International 2004

články z odborné literatury:

časopis JURISPRUDENCE

- JUDr. Hana Fraňková, Mgr. Zuzana Šimeková: Soutěžní pravidla podle čl. 81 Smlouvy aneb jak posoudit kartelovou dohodu?, Jurisprudence 4/2006

časopis OBCHODNÍ PRÁVO

- David Raus: Formy a vybrané typy zakázaných kartelových a jejich posuzování z hlediska zákazu podle ZOHS- I. část, Obchodní právo, 2004, str. 10-18
- David Raus: Formy a vybrané typy zakázaných kartelových a jejich posuzování z hlediska zákazu podle ZOHS- II.část, Obchodní právo, 2004, str. 8-20
- David Raus: Formy a vybrané typy zakázaných kartelových a jejich posuzování z hlediska zákazu podle ZOHS- III.část, Obchodní právo 2004, str. 11-24
- Petr Běhan: Jednání ve vzájemné shodě v komunitárním právu I. část, Obchodní právo č.7-8 2005
- Petr Běhan: Jednání ve vzájemné shodě v komunitárním právu II. část, Obchodní právo č. 9 2005

časopis PRÁVNÍ FÓRUM

- Robert Neruda: Modernizace evropského soutěžního práva a její dopad na české soutěžitele, část I., Právní fórum 7/2004

časopis PRÁVNÍ PRAXE V PODNIKÁNÍ

- O. Sekanina: Problematika relevantního trhu, Právní praxe v podnikání 1993, č. 7-8

časopis PRÁVNÍ RÁDCE

- Mgr. Tomáš Fiala, Ph.D., Soutěžní právo Evropských společenství, Právní rádce 4/2004

časopis PRÁVNÍ ROZHLEDY:

- JUDr. Robert Neruda : Relevantní trh a otázky související v teorii a praxi soutěžního práva, 1.část, Právní rozhledy 12/2004, str. 447-484
- JUDr. Jindřiška Munková: Podnik jako adresát normy v soutěžním právu: 17/2004, str. 625-658
- Mgr. Jiří Kindl: Podnik nebo soutěžitel ... záleží na tom? 5/2006, str. 161-198

časopis PRÁVNÍ ZPRAVODAJ

- Robert Neruda: Nad rozsudky soudů ES ve věcech ochrany soutěže (1.května 2006-30.dubna 2007), Právní zpravodaj srpen 2007

zdroje z internetu:

- Press release IP (03)1700 z 10. prosince 2003, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/1700&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>
- Petra Škvařilová: Proč je nutná ochrana hospodářské soutěže?
<http://www.integrace.cz/integrace/tisk.asp?id=310>
- Sylvaine Poillot Peruzetto: Dopad soutěžního práva Evropské unie na soutěžní právo,
<http://www.srovnacipravo.cz/texty/peruzetto-cz.htm>
- <http://business.center.cz/business/pojmy/pojem.aspx?PojemID=1351>

ROZSUDKY EVROPSKÉHO SOUDNÍHO DVORA:

- rozsudek ESD ve věci C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P and C-219/00 P (spojené případy) **Aalborg Portland A/S (C-204/00 P), Irish Cement Ltd (C-205/00 P), Ciments français SA (C-211/00 P), Italcementi - Fabbriche Riunite Cemento SpA (C-213/00 P), Buzzi Unicem SpA (C-217/00 P) and Cementir - Cementerie del Tirreno SpA (C-219/00 P) v Commission of the European Communities**, [2004] ECR I-00123
- rozsudek ESD ve věci (spojené případy) 89, 104, 114, 116, 117 a 125 až 129/85 A. **Ahlström Osakeyhtiö and others v Commission of the European Communities**, [1988] ECR 5193
- ve věci C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85 (spojené případy), **A. Ahlström Osakeyhtiö and others v Commission of the European Communities**, [1993] ECR I-1307
- ve věci 86/86 **Ahmed Saeed Flugreisen and Silver Line Reisebüro GmbH v Centrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs e.V.**, [1978] ECR 207
- ve věci 41/69 **ACF Chemiefarma NV v Commission of the European Communities** [1970] ECR 661
- ve věci C-67/96 **Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie** [1999] ECR I -5751
- ve věci (spojené případy) C-264/01, C-306/01, C-354/01 a C-355/01 **AOK Bundesverband and Others v Ichthyoi-Gesellschaft Cordes, Hermani & Co. and Others**, ECR [2004] Page I-02493
- ve věci C-215/96 a C-216/96 (spojené případy) **Carlo Bagnasco and Others v Banca Popolare di Novara soc. coop. arl. (BNP) (C-215/96) and Cassa di Risparmio di Genova e Imperia SpA (Carige) (C-216/96)**, [1999] ECR I -00135
- ve věci (spojené případy) 56/64 a 58/64 **Consten and Grundig v Commission of the European Communities** [1964] ECR 299
- ve věci č. C-49/92 **Commission of the European Communities v Anic Partecipazioni SpA.** [1999] ECR I-04125
- ve věci 118/85, **Commission of the European Communities v. Italian Republic** [1987] ECR 2599
- ve věci C-395/96 P and C-396/96 P (spojené případy) **Compagnie maritime belge transports SA (C-395/96 P), Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) and Dafra-Lines A/S (C-396/96 P) v Commission of the European Communities** [2000] ECR I-1365
- ve věci 29/83 a 30/83 (spojené případy) **Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzink GmbH v Commission of the European Communities.** [1984] ECR I-1679
- ve věci (spojené případy) 40 až 48, 50, 54 až 56, 111, 113 a 114/73 **Coöperatieve Vereniging Suiker Unie UA and others v Commission of the European Communities.** [1975] ECR 01663

- ve věci č. C – 343/95 **Diego Cali & Figli Srl v Servizi ecologici porto di Genova SpA** [1997] ECR I-01547
- ve věci C-219/95 P, **Ferriere Nord SpA v Commission of the European Communities**[1997] ECR I-4411
- ve věci 172/80 **Gerhard Züchner v Bayerische Vereinsbank AG** , [1981] ECR 02021
- ve věci C-250/92 **Gøttrup-Klim e.a. Grovvareforeninger v Dansk Landbrugs Grovareselskab AmbA**, [1997] ECR I-05641
- ve věci (spojené případy) 209 až 215 a 218/78 **Heintz van Landewyck SARL and others v Commission of the European Communities**, [1980] ECR 3125
- ve věci C-199/92 P **Hüls AG v Commission of the European Communities** [1999] ECR I- 4287
- ve věci 170/83 **Hydrotherm Gerätebau GmbH v Compact del Dott. Ing. Mario Andreoli & C. Sas.** ECR [1984] 2999
- ve věci 48-69 **Imperial Chemical Industries Ltd. v Commission of the European Communities** [1972] ECR 619
- ve věci C-22/98 z 16. září 1999 **Criminal proceedings against Jean Claude Becu, Annie Verweire, Smeg NV and Adia Interim NV**, ECR [1999] I-05665
- ve věci č. C-309/99 **J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh and Price Waterhouse Belastingadviseurs BV v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten**, ECR [2002] I-01577
- ve věci C-7/95 P, **John Deere Ltd v Commission of the European Communities**, [1998] ECR I-03111
- ve věci č. C-41/90 **Klaus Höfner and Fritz Elsner v Macroton GmbH**, ECR [1991] I – 01979
- ve věci 96-102, 104, 105, 108 a 110/82 (spojené případy) **NV IAZ International Belgium and others v Commission of the European Communities** [1983] ECR 03369
- ve věci 322/81, **NV Nederlandsche**
- **Banden Industrie Michelin v Commission of the European Communities** [1983] ECR 03461
- ve věci 1-70, **Parfums Marcel Rochas Vertriebs-GmbH v Helmut Bitsch**, [1970] ECR 00515
- ve věci 161/84 **Pronuptia de Paris GmbH v Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis**, [1986] ECR 00353
- ve věci 42/84 **Remia BV and others v Commission of the European Communities** [1985] ECR 2545
- ve věci C-261/95, **Rosalba Palmisani v Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)**, [1997] ECR I-04025
- ve věci 246/86 **SC Belasco and others v Commission of the European Communities**, [1989] ECR 02117
- ve věci 319/82, **Société de Vente de Ciments et Bétons de l'Est SA v Kerpen & Kerpen GmbH und Co. KG**, [1983] ECR 04173
- rozudek ESD ve věci C-279/87 **Tipp-Ex GmbH & Co. KG v Commission of the European Communities**, [1990] ECR I-0026
- ve věci 27/76, **United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission of the European Communities**, [1978] ECR 00207
- ve věci C-295/04 až C-298/04 (spojené případy), **Vincenzo Manfredi v Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonlo Cannito v Fondiaria Sai SpA (C-296/04) and Nicolò Tricarico (C-297/04) and Pasqualina Murgolo (C-298/04) v Assitalia SpA** [2006] ECR I-06619
- ve věci 45/85, **Verband der Sachversicherer e.V. v Commission of the European Communities**, [1987] ECR 00405
- ve věci C-73/95 **Viho Europe BV v Commission of the European Communities** ECR [1996] I-05457

rozsudky Soudu první instance:

- ve věci T-3/89 **Atochem SA v Commission of the European Communities** [1991] ECR II-1177
- ve věci T-41/96 **Bayer AG v Commission of the European Communities** [2004] ECR II-03383
- ve věci T-15/99, **Brugg Rohrsysteme GmbH v Commission of the European Communities** [2002] ECR II-01613
- ve věci T-374/94, T-375/94, T-384/94 a T-388/94 (spojené případy) **European Night Services Ltd (ENS), Eurostar (UK) Ltd, formerly European Passenger Services Ltd (EPS), Union internationale des chemins de fer (UIC), NV Nederlandse Spoorwegen (NS) and Société nationale des chemins de fer français (SNCF) v Commission of the European Communities**, [1998] ECR II-3141
- ve věci č. T-319/99 **Federación Nacional de Empresas de Instrumentación Científica, Médica, Técnica y Dental (Fenin) v. Commission of the European Communities** [2003] ECR II-00357
- ve věci T-168/01, **GlaxoSmithKline Services Unlimited v Commission of the European Communities** [2006] ECR II-02969
- ve věci **Herlitz AG v Commission of the European Communities**, případ T-66/92 ECR II-00531
- ve věci T-9/99, **HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG and Others v Commission of the European Communities** [2002] ECR II-1487
- ve věci (spojené případy) T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, **Limburgse Vinyl Maatschappij NV, Elf Atochem SA, BASF AG, Shell International Chemical Company Ltd, DSM NV, DSM Kunststoffen BV, Wacker-Chemie GmbH, Hoechst AG, Société artésienne de vinyle, Montedison SpA, Imperial Chemical Industries plc, Hüls AG and Enichem SpA v Commission of the European Communities**, [1999] ECR II-931
- ve věci T-112/99 **Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom and Télévision française 1 SA (TF1) v Commission of the European Communities**, [2001] ECR II-02459
- ve věci T-347/94 **Mayr-Melnhof Kartongesellschaft mbH v Commission of the European Communities**, [1998] ECR II-01751
- ve věci T-112/99 **Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom and Télévision française 1 SA (TF1) v Commission of the European Communities**, [2001] ECR II-02459
- ve věci T-14/89, **Montedipe SpA v Commission of the European Communities** [1992] ECR II- 01155
- ve věci T-2/89 **Petrofina SA v Commission of the European Communities**, [1991] ECR II-1087
- ve věci T-259/02 až T-264/02 a T-271/02 **Raiffeisen Zentralbank Österreich AG and Others v Commission of the European Communities** , [2006] ECR 00000
- ve věci T-1/89 **Rhône - Poulenc SA v. Commission of the European Communities** [1991] ECR II - 00867
- ve věci T-11/89 **Shell International Chemical Company Ltd v Commission of the European Communities** [1992] ECR II- 00757
- ve věci T-77/94, **Vereniging van Groothandelaren in Bloemkwekerijproducten, Florimex BV, Inkoop Service Aalsmeer BV and M. Verhaar BV v Commission of the European Communities** [1997] ECR II-759
- ve věci T-62/98 **Volkswagen AG v Commission of the European Communities**, [2000] ECR II-2707

stanoviska generálních advokátů:

- stanovisko generálního advokáta Tizzano z 22 .05.2003, spojené případy C-2/01 P a C-3/01 P ve věci Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV and Commission of the European Communities supported by Kingdom of Sweden and European Association of European Pharmaceutical Companies v Bayer AG
- Stanovisko generálního advokáta Mayrase z 2. května 1972 ve věci 48-69 Imperial Chemical Industries Ltd. v Commission of the European Communities [1972] ECR 619

OZNÁMENÍ KOMISE:

- Guidelines on the applicability of Article 81 of the EC Treaty to horizontal cooperation agreements (Text s významem pro EHP) Official Journal C 003 , 06/01/2001 P. 0002 - 0030
- Commission Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 81(1) of the Treaty, OJ C 368, 22.12.2001(Text s relevancí pro EHS)
- Commission Notice on the definition of relevant market for the purposes of Community competition law, OJ C 372, 9.12.1997, p. 5–13
- Pravidla Komise o pojmu vlivu na obchod: Commission Notice — Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (Text s relevancí pro EHS) OJ C 101 , 27/04/2004 P. 0081 - 0096
- Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (Text s relevancí pro EHS), OJ C 101, 27/04/2004 P.0097- 0118
- Notice concerning agreements, decisions and concerted practices in the field of cooperation between enterprises, OJ C 075 , 29/07/1968 P. 0003 - 0006

Nařízení Komise:

- Commission Regulation (EC) on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of specialisation agreements No 2658/2000 z 29. listopadu 2000
- Commission Regulation (EC) on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of research development agreements No 2659/2000 z 29. listopadu 2000

Doporučení Komise:

- Commission Recommendation 2003/361/EC concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, OJ L124, 20.5.2003

Rozhodnutí Komise:

- 2001/418/EC: (Case COMP/36.545/F3 — **Amino Acids**) (Text s relevancí pro EHS) OJ L 152 , 07/06/2001 P. 0024 - 0072
- OJ L369 (IV/30.017 - **Breeders' rights: roses**) L 369 , 31/12/1985 P. 0009 - 0018
- 94/815/EC: (Cases IV/33.126 and 33.322 - **Cement**) OJ L 343, 30.12.1994, p. 1–158
- **Cementregeling voor Nederland**, OJ 1972 L303/7
- 002/742/EC: případ COMP/E-1/36 604 — **Citric acid** (Text s relevancí pro EHS), OJb L 239 , 06/09/2002 P. 0018 - 0065
- Dyestuffs, OJ 1969 L195/11
- 69/240/CEE, IV/26.623 - **Entente internationale de la quinine**) L 192 du 5.8.1969, p. 5–22
- 73/109/EEC: (IV/26 918 - **European sugar industry**) OJ L 140, 26.5.1973, p. 17–48
- (IV/31.866, **LdPE**), OJ L 74, 17.3.1989, p. 21–44
- 93/247/EEC: (Case No IV/M.222 - **Mannesmann/Hoesch**) Council Regulation (EEC) No 4064/89 OJ L 114 , 08/05/1993 P. 0034 - 0048
- 74/431/EEC: (IV/426 - **Papiers peints de Belgique**) OJ L 237, 29.8.1974, p. 3–11
- **IV/31.865, (PVC)**, OJ L 074 , 17/03/1989 P. 0001 - 0020
- 2001/716/EC: (Case COMP.D.2 37.444 — **SAS Maersk Air and Case COMP.D.2 37.386 — Sun-Air versus SAS and Maersk Air**) (Text s relevancí pro EHS) OJ L 265 , 05/10/2001 P. 0015 - 0041
- číslo IV/M.343 **Société Générale de Belgique/Générale de Banque** déclarant la compatibilité avec le marché commun d'une concentration, OJ 1993 C 225 z 20/08/1993 str. 0000
- IV/31.370 and 31.446 - (**UK Agricultural Tractor Registration Exchange**) OJ L 68, 13.3.1992, p. 19–33
- 8/252/EEC: (IV/29.176 - **Vegetable parchment**), OJ L 070 , 13/03/1978 P. 0054 - 0068
- 98/4/ECSC: (IV/36.069 **Wirtschaftsvereinigung Stahl**) OJ L 001 , 03/01/1998 P. 0010 - 0021
- 85/202/EEC: (IV/29.725 - **Wood pulp**) OJ L 85, 26.3.1985, p. 1–52
- 2003/437/EC: (případ COMP/E-1/37.027 - **Zinc phosphate**) (C(2001) 4237) (Text s platností pro EHP) , OJ L 153 , 20/06/2003 P. 0001 - 0039

Nařízení Rady:

- Nařízení Rady (ES) ze dne 16. prosince 2002 č. 1/2003, o implementaci pravidel soutěže stanovených v čl. 81 a 82 SES (text s platností pro EHP), Úřední věstník EK, 2003